

- *Bütçe hedeften saptı*
- *Yatırım teşvikleri cazibesini yitirdi*
- *Almanya servet vergisi getiriyor*
- *Almanya Avrupa'nın "hasta adamı" mı oluyor?*
- *Sarbanes-Oxley Yasası*

Ekonomik Rapor

Sahibi
Mustafa ÖZYÜREK

Genel Yayın Yönetmeni
Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu
Nail SANLI

Ali E. DOĞANOĞLU
Ahmet FETTAHOĞLU
Barış TOPRAK

TÜRMOB
Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Adres
Gençlik Caddesi No:107
06570 Anıttepe - ANKARA
Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)
Fax: (0.312) 232 50 73
http: www.turmob.org.tr
e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı
Ziraat Matbaası
(0.312) 384 73 44

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı
Bilanço Dergisi'ne aittir.
Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

Vergide Med-Cezir

TBMM'de 19.12.2002 tarihinde kabul edilen 4775 Sayılı Kanunla Mali Milat kaldırıldı. Ancak Mali Milattan daha çok, kanun tasarısının komisyon görüşmeleri sırasında ve -rilen bir önergeyle Hayat Standardı'nın yeniden getirilmesine karar verilmesi ön plana geçti. Gelen tepkiler karşısında TBMM Genel Kurulu'nda bu maddeler geri çekildi. Aslında yanlış karardan dönüldü de diyebiliriz.

Geçen sayımızda, mali milatın kaldırılmasının kayıtdışı işli teşvik edeceğini ve yolsuzlukla mücadeleyi engelleyeceğini belirtmiştik. Mutlaka gelir ve servet çözümleri ile harcama düzeyi arasında bağ oluşturan bir oto kontrol mekanizması olması gerektiğini vurgulamıştık. Cumhurbaşkanı tarafından aynı gerekçelerle 4775 Sayılı Yasa bir kez daha görüşülmek üzere TBMM'ne iade edildi.

2003 yılı bütçesinin TBMM'de görüşülmesinin ardından vergi kanunlarında değişiklik yapılacak bir tasarı daha Meclis'e sevk edilecek. Bu tasarıda, vergi borçlarının ödenmesini kolaylaştırıcı düzenlemelerin yanı sıra sicil affı, stok affı gibi konuların da yer alması bekleniyor. Af, belgesiz çalışmayı ve kayıtdışılığı teşvik eder. Ayrıca mükellefiyetlerini yerine getirenler açısından haksız bir rekabet ortamı yaratır. Vergi affını olumlu bulmamakla beraber, yaşadığımız krizlerin yaratmış olduğu tahribat ve AKP seçim beyannamesinde bu taahhütlerin yer alması nedeniyle uygulanması gerekiyor. Ancak bu düzenlemenin mutlaka son olması ve bir daha gündeme gelmemesi için de yasal bir yükümlülük getirilmelidir. Bu tasarının Meclis'e sevk edilmeden konunun taraflarıyla mutabakat sağlanması ve bu yönde hazırlanması uygulamada başarıyı artıracaktır. Bu düzenleme ile birlikte çözülmesi gereken diğer sorunların da ele alınması doğru bir yaklaşım olacak.

Pek mümkün gözükmese de, 2003 yılının tüm dünyaya barış ve mutluluk getirmesi umuduyla...

Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Vergiler zamlandı

Maliye Bakanlığı tarafından vergi miktar ve oranları yeniden belirlendi. 26 Temmuz 2001'den sonra ihraç edilmiş Hazine bonosu ve Devlet tahvillerinden elde edilen 607 milyar 937 milyon liraya kadar olan faiz gelirlerinden vergi alınmayacak. Ayrıca ÖTV tutarları da yeniden belirlendi. Veraset ve intikal vergisinden istisna edilecek matrahlar yüzde 59 oranında artırıldı. Bina, arsa, arazi ve çöp vergisi oranları yüzde 29.5 oranında artırıldı.

Bu yıl 26 Temmuz 2001'den sonra çıkarılan Hazine bonosu ve Devlet tahvillerinden 607 milyar 937 milyon lira kadar faiz geliri elde edenler gelir vergisi ödemeyecekler.

Maliye Bakanlığı, 2002 yılında elde edilen faiz ve diğer menkul sermaye gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin indirim oranını yüzde 87.4 olarak belirledi. Söz konusu oran o yıla ilişkin yeniden değerlendirme oranı ile (2002 yılı için yüzde 59), aynı yıl Hazine bonosu ve Devlet tahvili ihalelerinde oluşan ortalama faiz oranı dikkate alınarak belirleniyor. Hazine'nin 2002 yılındaki ihalelerinin ortalama faizi yüzde 67.5 olarak esas alındı. Yeniden değerlendirme oranı olan yüzde 59'un yüzde 67.5'e bölünmesiyle de indirim oranı yüzde 87.4 olarak hesaplandı.

Tebliğle, 26 Temmuz 2001'den sonra Hazine'nin ihraç ettiği bono ve tahvillerin 50 milyar lira olan gelir vergisinden istisna edilecek tutar 2002 yılı gelirleri için yeniden değerlendirme oranı kadar artırılarak 76 milyar 600 milyon liraya kadar yükseltildi.

Bakanlar Kurulu'nun konuya ilişkin kararı, Resmi Gazete'de yayımlandı. Buna göre, kurşunsuz ve kurşunlu normal benzinden litre başına 863 bin lira, kurşunsuz süper benzinden 896 bin lira, kurşunlu süper benzinden 910 bin lira ÖTV alınacak. Bu tutarlar, 26 Kasım'dan itibaren geçerli olacak.

Veraset ve intikal vergisinden istisna edilecek tutarlar ile vergilendirilecek bölüme ilişkin matrahlar yüzde 59 oranında artırılarak yeniden belirlendi.

Buna göre, evlatlıklar da dahil çocuklar ve eşten her birine kalan miras hisselerinin 52 milyar 991 milyon liralık bölümünden vergi alınmayacak. Mirası paylaşıp bulunmaması halinde eşe kalan mirasın 106 milyar 43 milyon liralık bölümü vergiden istisna tutulacak.

Bina, arsa ve arazi vergi değerleri yüzde 29.5 oranında artırıldı. Çöp vergisi olarak bilinen çevre temizlik vergisi miktarları da aynı oranda artırıldı.

Buna göre, 2002 yılı vergi değeri 10 milyar lira olan arsanın, 2003 yılı vergi değeri ve matrahı 12 milyar 950 milyon lira düzeyinde oluşacak. 2002 yılında vergi değeri 40 milyar lira, vergi matrahı 30 milyar lira olan yeni inşa edilen bir konutun, 2003 vergi değeri 51 milyar 800 milyon lira, ver-

gi matrahı ise 38 milyar 850 milyon lira olarak belirlendi.

Mükellefiyetin başladığı yılda yapılacak bina, arsa ve arazi vergisi tahriyatına esas vergi değerinin hesabında, arsa ve arazinin artırılmış bulunan metrekare birim değerleri dikkate alınacak. Örneğin, takdir komisyonlarınca takdir edilen metrekare birim değeri 20 milyon lira olan bir arsanın, 2003 yılı vergi değeri 25 milyar 900 milyon lira olacak.

Türkiye sınırları içinde tek konutu bulunan ve gelirleri sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları aylıklardan ibaret olan emeklilerden, emlak vergisi alınmayacak.

2003 yılında iki taksitte ödencek olan motorlu taşıtlar vergileri yüzde 59 oranında artırılarak yeniden belirlendi. 1-6 yaşındaki

otomobillerin vergisi taşıt ağırlığına göre 177.9 milyon lira ile 1 milyar 180 milyon lira arasında değişirken, bu tutarlar otomobillerin lüks derecesine göre 3 kata kadar artırılarak uygulanacak.

Maliye Bakanlığı'nın Gelir Vergisi Genel Tebliği, Resmi Gazete'de yayımlandı. Tebliğe, basit usule tabi olmak için aranan koşullardan biri olan yıllık işyeri kira bedeli (veya emsal kira bedeli) büyükşehirlerde yıllık 2 milyar 300 milyon lira, diğer yerlerde ise 1 milyar 700 milyon lira olarak belirlendi. Bu miktarların üzerinde yıllık işyeri kirası ödeyenler basit usule tabi olamayacak, gerçek usule geçecekler.

Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanlardan, yıllık alımları tutarının 34 milyar

lirayı veya yıllık satışlarının tutarı 47 milyar lirayı aşanlar basit usule tabi olamayacak. Alım-satım işlemiyle uğraşmayanların, basit usule tabi olabilmeleri için bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi satış hasılatının 17 milyar lirayı, hem alım satım hem de diğer işleri birlikte yapanlardan yıllık satış tutarı ile iş hasılatı toplam 34 milyar lirayı aşmaması koşulu aranacak.

Yatırım indirimi

Bu arada Gelir Vergisi yasası uyarınca yatırım indiriminden yararlanabilecek yatırım tutarları da yeniden belirlendi. 2003 yılında ticari ve sınai yatırımlar da 280 milyar lirayı aşanlar, zirai yatırımlarda da 57 milyar lirayı aşanlar için uygulanacak.

Motorlu Taşıt Vergileri (Bin TL)			
	1-6 Yaş	7-15 Yaş	16+
-Otomobil-arazi taşıtı			
950 kiloya kadar	177.850	88.700	19.110
951-1200 kg.	270.680	134.780	30.460
1201-1600 kg	450.060	224.600	54.330
1601-1800 kg	903.830	450.060	111.740
1801 kg. ve üstü	1.180.700	903.830	224.600
- Minibüs	201.780	149.470	65.850
Otobüs ve benzerleri			
25 kişiye kadar	507.970	302.810	134.780
26-35 kişiye kadar	609.000	507.970	201.780
36-45 kişiye kadar	678.380	609.000	270.680
46 kişi ve yukarı	814.680	678.380	406.570
- Kamyonet-Kamyon-Çek.			
1501 kg. kadar	201.780	149.470	65.850
1501-3500 kg.	507.970	302.810	134.780
3501-5000 kg.	609.000	507.970	201.780
5001-10000 kg	678.380	609.000	270.680
10000-20000 kg	814.680	678.380	406.570
20000 kg. ve üstü	1.016.610	848.660	45.570

Bütçe hedeften saptı

2002 yılı bütçesi 11 aylık uygulama döneminde hedeflerden saptı. Faiz ve faiz dışındaki diğer transferlerdeki artış nedeniyle bütçe harcama hedefleri yıl sonu hedeflerini aştı. Af beklentileri vergi gelirlerinde gerilemeye yol açtı.

2002 yılı bütçesi revize hedefleri de tutturamadı. Kasım ayı gerçekleştirmelerine göre harcamalar hedefleri aştı, gelirler ise hedeflerin gerisinde kaldı. 98.131 trilyon liralık harcama hedefinde Kasım ayı itibariyle 99.499 trilyona ulaşıldı. Yıl sonu itibariyle vergi gelirlerinde hedefin yakalanması bekleniyor.

2002 yılı Kasım ayı içi bütçe uygulaması sonuçlarına göre;

Bütçe gelirleri	8 katrilyon 003,3 trilyon lira,
Bütçe giderleri	10 katrilyon 426,7 trilyon lira,
Faiz hariç bütçe giderleri	6 katrilyon 194,7 trilyon lira,
Bütçe açığı	2 katrilyon 423,4 trilyon lira,
Faiz dışı bütçe fazlası	1 katrilyon 808,5 trilyon lira

olarak gerçekleşti.

Bütçe giderleri ise;

Personel	20 katrilyon 748 trilyon 469 milyar lira,
Diğer Cari	5 katrilyon 450 trilyon 086 milyar lira,
Yatırım	5 katrilyon 095 trilyon 327 milyar lira,
Transfer	68 katrilyon 204 trilyon 859 milyar lira,
Faizler	46 katrilyon 813 trilyon 201 milyar lira,
Toplam	99 katrilyon 498 trilyon 741 milyar lira,

Bu giderleri geçen yılın aynı dönem gerçekleştirmeleri ile karşılaştırdığımızda ;

Personel Harcamalarının	% 54,2
Diğer Cari Harcamalarının	% 55,5
Yatırım Harcamaları	% 66,9
Transfer Harcamalarının	% 29,5
Faiz Harcamalarının	% 18,5
Toplam Harcamaların	% 36,9

oranlarında artış kaydettiği görülmektedir

Bütçe gelirleri; Kasım ayı itibariyle Konsolide Bütçe Gelirleri, geçen yılın aynı dönemine göre % 48,1 artış göstererek 69 katrilyon 779 trilyon 644 milyar lira oldu. Vergi Gelirleri ise % 50 artışla 54 katrilyon 022 trilyon 790 milyar TL. olarak gerçekleşti. Vergi Dışı Normal Gelirler geçen yılın Kasım ayına göre % 47,0 artarak 10 katrilyon 009 trilyon 829 milyar lira oldu. Özel Gelir ve Fonlar geçen yılın Kasım ayına göre % 25,4 artarak 4 katrilyon 547 trilyon 580 milyar lira oldu. Katma bütçe gelirleri geçen yılın Kasım ayına göre % 83,6 artarak 1 katrilyon 139 trilyon 445 milyar lira oldu.

Bütçe dengesi

Kasım sonu itibariyle Bütçe açığı 29 katrilyon 719 trilyon 097 milyar TL. olarak gerçekleşti. Faiz dışı bütçe fazlası ise 17 katrilyon 094 trilyon 104 milyar lira oldu.

Kümülatif olarak harcama kalemlerindeki gerçekleştirmeler incelendiğinde bazı kalemlerde harcamaların dizginlenemediği ortaya çıkıyor.

Sosyal Güvenlik kurumlarına yapılan transferlerde yıl sonu için 7.930 trilyon TL hedeflenirken, yılın ilk 11 ayında gerçekleşen 9.690 katrilyon TL. oldu Trans-

gelirler yüzde 47 artarak 10 katrilyon 70 trilyona, özel gelirler ve fon gelirleri yüzde 28.4 artarak 4 katrilyon 547 trilyona yükseldi. Katma bütçe gelirleri ise yüzde 83.6 oranındaki artışla 1 katrilyon 139 trilyon lira oldu.

Bu gelişmelerden sonra konsolide bütçe Ocak-Kasım döneminde toplam 29 katrilyon 719 trilyon lira açık verdi. Bütçe açığı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 16.3 oranında bir büyüme kaydederken, faiz dışı bütçe fazlası ise 17 katrilyon 84 trilyon lira fazla verdi.

Geçici bütçe

Önümüzdeki yılın ilk üç ayı için hazırlanan geçici bütçe büyüklüğü, 34.2 katrilyon lira olarak öngörüldü. Geçici bütçede faiz ödemelerine

16.7, personel ödemelerine 7 kat-

rilyon lira

ayrıldı. Diğer

transferlere 7.3

katrilyon, cari harca-

malara 2.2 katril-

yon ve yatırım

harcamala-

fer harcamaları için 62.720 trilyon TL ödenek ayrılmış olmasına karşın Kasım ayına kadar bu kalemden 68.205 trilyon TL harcama yapıldı.

Faiz ödemeleri için 42.795 trilyon TL programlanmasına karşın yapılan harcama 11 ayda 46.813 trilyon TL'ye ulaştı. Diğer cari harcamalar hedeflerin altında kalırken, personel ve yatırım harcamaları programlanan hedefler doğrultusunda gerçekleşti.

Bu yılın ilk 11 aylık döneminde bütçe gelirleri ise geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 48.1 oranında artarak 69 katrilyon 779 trilyon lira düzeyinde gerçekleşti. Söz konusu gelirlerin 54 katrilyon 23 trilyonluk bölümünü, bir önceki yıla göre yüzde 50 oranında artan vergi gelirleri oluşturdu. Vergi dışı

rına 744 trilyon lira ayrıldı.

Geçici bütçede, son yıllardaki en büyük harcama

kalemlerinden olan, Sosyal Gü-

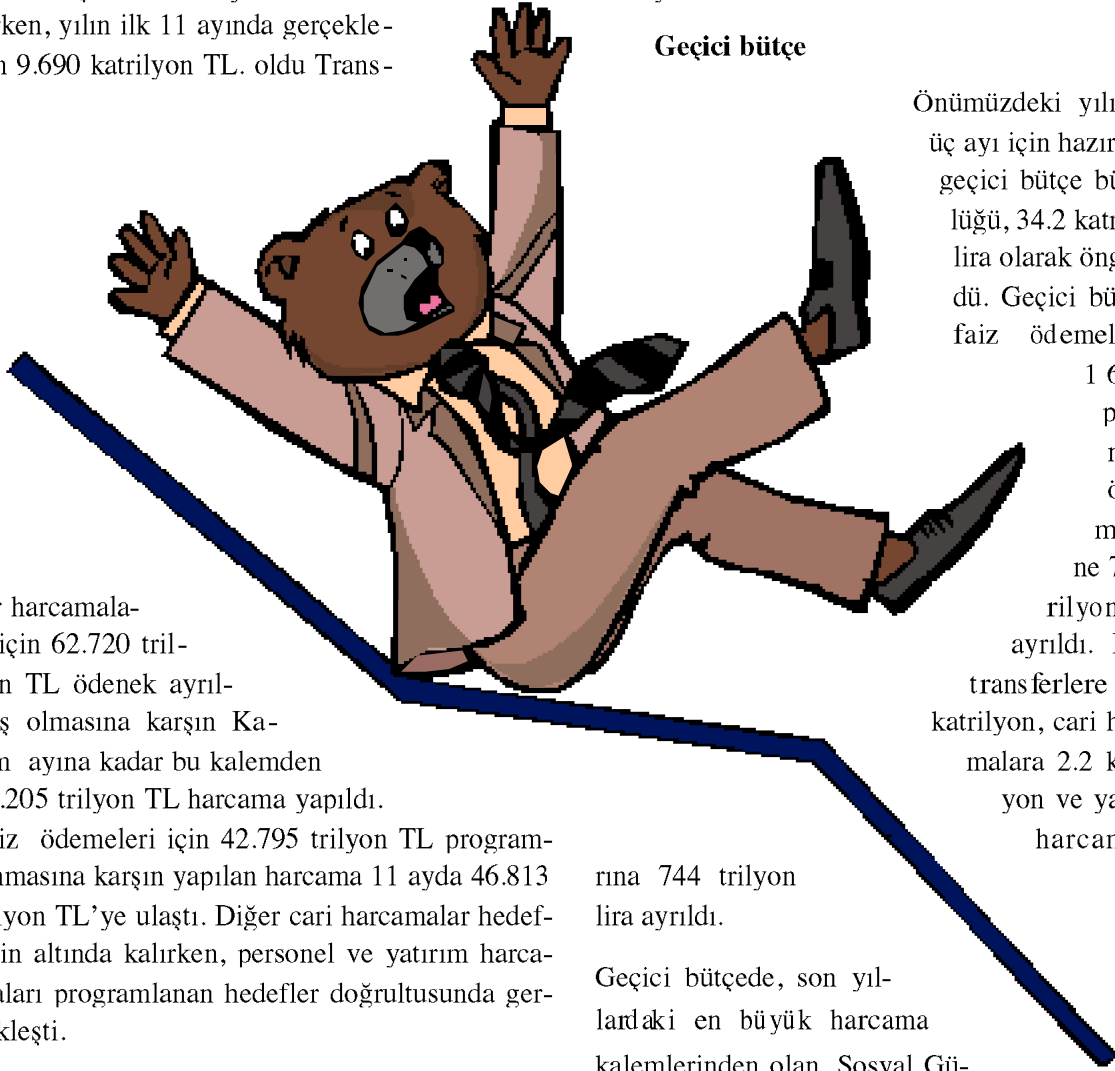
venlik kurumlarına yapılacak trans-

ferler; Sosyal Sigortalar Kurumu için

937 trilyon lira, Bağ-Kur için 871 trilyon lira ve

Emekli Sandığı için 1.704 katrilyon lira ödenek

ayrıldı.

Yatırım teşvikleri cazibesini yitirdi

Türkiye’de yatırım teşvik amaçlı kullanılan araçlar cazibesini ve yatırımlar üzerindeki etkinliğini yitirdi. Ayrıca sağlanan teşvikler diğer ülkelerle kıyaslandığında yok denecek kadar geri bir seviyeye düştü. Teşvik politikasının yeni baştan ve günün koşullarına göre belirlenmesi gerekiyor.

Teşvik politikaları, amaçları, araçları, uygulama biçimi, kurumsal yapısı ve ekonomi politikası içindeki göreceli gücü zaman içinde değişmekle birlikte, genel ekonomi politikası içinde özel kesim sermaye yatırımlarını yönlendirme aracı olarak her dönemde uygulama alanı buldu.

Dr. Mustafa Duran tarafından yapılan Türkiye’de Yatırımlara Sağlanan Teşvikler ve Etkinliği isimli çalışmada konu detaylı bir şekilde değerlendiriliyor. Çalışmada, teşvik araçları ve etkinliği, kaynaklar, hedefler, koordinasyon, istikrar ve şeffaflık, bürokrasi ve Türkiye’de yatırım ortamı incelenmekte.

Yapılan detaylı incelemeler sonucu şu saptamalar yapılmakta;

Halihazırda Türkiye’de yatırım, üretim ve ihracat konularında tutarlı, istikrarlı, kararlı ve birbiriyle uyumlu bir “reel sektör stratejisi”i bulunmamaktadır,

80 sonrası dönemde benimsenen “dışa dönük kalkınma stratejisi”ni destekleyen kamu politikalarının etkisi giderek zayıflamıştır,

Yapılan araştırmalar, sanayi ve ti-

caretin iç piyasaya dönük yapılanmaya devam ettiğini göstermektedir,

Özel kesim sabit sermaye yatırımları geleneksel sektörlerde yoğunlaşırken bilgi yoğun, yüksek katma değer yaratan teknolojik yatırımlarda kayda değer bir gelişme görülmemektedir,

Yatırım, üretim ve ticaretin uluslararası trendlere uygun gelişmemesi ülkenin rekabet gücünü zayıflatmaktadır,

Uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazandıracak “öğrenme ve yenilik” alanlarında uygulamalara yansıyan herhangi bir politika geliştirilememiştir,

Ucuz emeğe dayalı rekabet politikalarıyla uzun vadede sürdürülebilir bir kalkınma düzeyine ulaşmak mümkün değildir,

İstikrarlı bir ihracat artışıyla desteklenmeyen bir sınai yapılanmanın sağlıklı ve sürekli bir gelişme göstermesi mümkün görünmüyor,

Kamunun reel kesim için ayırdığı kaynaklar sembolik düzeylere inmiştir,

Eskiden olduğu gibi cazip ve cömert teşviklerle özel kesim yatırımlarının desteklenme imkanı kalmamıştır,

Cari kaynak yapısıyla sürdürülebilir bir kalkınma düzeyini gerçekleştirecek sabit sermaye yatırımlarını finanse etmek mümkün değildir,

Kamunun tasarruf açığının giderek artması piyasada finansman maliyetlerinin aşırı yükselmesine yol açmıştır,

Kısa vadeli cazip bir finans piyasasının oluşması uzun vadeli yatırım risklerinin artmasına ve kaynakların faiz-döviz-borsa üçgeninde kısa vadeli rantlara kanallanmasıyla sonuçlanmıştır,

Yaşanan şiddetli krizler hem finans piyasalarında hem de reel kesimde ciddi oranda kaynak kaybına neden olmuştur,

Gelecek dönemde istikrarlı bir kalkınma düzeyini yakalayabilmek için gerekli sabit sermaye yatırımlarını finanse edecek yerli kaynaklar oldukça yetersizdir ve finans piyasaları bunu besleyecek güçte değildir,

Özellikle son 5 yılda yapılan sabit sermaye yatırımlarının büyük kısmını firma öz kaynaklarıyla finanse edilmiştir,

Özel kesim sabit sermaye yatırımlarının gelişimini destekleyecek risk sermayesi, kar-zarar ortaklığı, leasing şirketleri gibi finans piyasaları ihtiyaçlara cevap verecek boyutta geliştirilmemiştir,

1990'a kadar DPT, TCMB ve Hazine üçlüsü ekonomi politikasının çatısını oluşturmaktaydı. Sonrasında TCMB para politikasında, Hazine Müsteşarlığı kamu finansmanında ön plana çıkıp alanında güçlenirken, DPT güç kaybetmiş, ekonominin reel kesim ayağı boşlukta kalmıştır,

Halihazırda reel politikaları tasarlayan, planlayan ve denetleyen herhangi bir kurum bulunmamaktadır, reel kesimin kamudaki muhatabı belli değildir,

Kamu finansmanında yaşanan darboğaz tüm dikkatleri ve ilgiyi borç yönetimine odaklamıştır. Reel kesimde kaynak gerektirmeden çözüm mü mümkün olanlar bile ihmal edildiğinden sorunlar zamanla ağırlaşmıştır,

Sadece yatırım teşvik işlemi ilgili 20'ye yakın kamu ve özel kurum uygulamalara müdahil olabilmektedir,

Uygulayıcı kurumlar arasında eşgüdüm bulunmamaktadır,

Bürokratik hantallığın yatırımlar önündeki en önemli engelleyici faktör olduğu tüm otoriteler tarafından üzerinde birleşilen temel bir olgudur,

Bürokrasinin genel zihniyeti idari kontrol ve güvensizliğe dayanmaktadır,

Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından alınan pay sıralamasında Türkiye "en geri kalan" ülkeler arasında yer almaktadır,

Doğrudan yabancı yatırımların yeterince rağbet etmemesinin en önemli nedeni; politik ve ekonomik istikrarsızlıktan doğan güvensizliktir,

Türkiye'nin rakiplerine oranla yatırım ve üretim maliyetlerinde dezavantajları bulunmaktadır (enerji, vergiler ve istihdam üzerindeki işveren payları),

Yatırım teşvik amaçlı kullanılacak araçlar cazibesini ve yatırımlar üzerindeki etkinliğini yitirmiştir,

Türkiye'nin yatırımlara sağladığı teşvikler rakip ülkelerle kıyaslandığında onların teşviksiz oranının Türkiye'nin teşvikli düzeyine denk geldiği görülmektedir.

Yürürlükteki sistemde, yatırımların yer (bölge) seçimini etkileye-

cek boyutta bir teşvik aracı bulunmamaktadır. Gerçekleşen yatırımlar doğal seyrinde gelişerek cazibe merkezlerinde (gelişmiş bölgelerde) yoğunlaşmaya devam etmiştir,

İlk planda -herhangi bir kaynak da gerektirmeyen- yatırımların önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır,

Genel olarak güven esasına dayalı, kırtasiyeciliği ortadan kaldıran daha çok teknolojiye dayalı, hızlı, pratik ve yatırımcıların herhangi bir aracıya gerek duymayacak basitlikte bir bürokratik yapı oluşturulmalıdır,

Yapılacak düzenlemeyle yatırım teşvik belgesi ve yabancı sermaye izinleri "bir gün" içinde yatırımcıya verilebilmelidir,

Bürokratik yapı yeniden yapılandırılarak rasyonelleştirilmeli ve reel kesimle ilgili yatırım, üretim ve ticaretle ilgili birimler "tek çatı" altında toplanmalıdır,

Kaynakların verimli alanlara kanallize edilerek daha etkin kullanımını sağlamak için bir "çerçeve strateji" geliştirilmeli ve teşvikler belirlenen strateji doğrultusunda kullanılmalıdır,

Çok genel ve yaygın bir teşvik politikası yerine, kapsamı daraltılmış ve güçlü araçlarla donatılmış "paket teşvik programları" geliştirilmelidir,

Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörler İtibariyle Dağılımı 1980-2002*

Sektör	Adet	%	\$	%	Total
Enerji	531	0,81	53.729.436	10,78	5.321.078.045
Hizmetler	19.617	32,08	172.984.680	34,72	16.604.237.995
İmalat	34.517	56,44	257.125.864	51,61	26.749.864.032
Madencilik	2.143	3,50	8.434.054	1,69	971.886.319
Tarım	4.350	7,11	5.934.787	1,19	639.859.006
Toplam	61.158	100,00	498.208.821	100,00	50.286.925.397

Kaynak: HM

* 2002 Ağustos itibariyle

Doğrudan fiyatlara yansiyarak rekabeti bozma potansiyeli olan destek unsurları (enerji desteği vs.) kullanılmamalıdır,

Teşviklerini gelirin yeniden kamu aracılığıyla dağıtım mekanizmalarından biri olduğundan hedeflerin, araçların ve yararlanma kriterlerinin açık ve net olması gerekir,

Uygulama sonuçlarına ilişkin bilgilerin belli aralıklarla kamuoyuna duyurulması sisteme olan güvenin güçlü tutulması açısından önem taşımaktadır,

Teşvik politikasının bir ayağını öncelikli sektörler (teknoloji, Ar-Ge, yenilik, yazılım vs.) bir ayağını KOBİ yatırımları, bir ayağını da bölgesel kalkınma oluşturmaktadır,

Teşvik amaçlı kullanılacak kredilerin doğru alanlara kanallize edilebilmesi için faiz oranlarının reel olması temel kriterlerden olmalıdır,

Teşvik araçlarının daha etkin düze-

ye getirilmesi için yatırım indirimindeki stopaj oranı yüzde 5'e düşürülmelidir,

İş ortamının elverişli konuma getirilmesi için GKV oranları en azından rakip ülkeler düzeyine (yüzde 20) çekilmelidir,

KDV oranları AB standartlarına düşürülmelidir,

KDV Kalkınmada Öncelikli Yörelerde daha avantajlı oranlarda uygulanmalıdır,

Endüstri bölgeleri ve Kalkınmada Öncelikli Yöreler yeniden belirlenerek, buralarda yapılacak komple yeni yatırımları için 10 yıllık vergi muafiyeti sağlanmalı ve bunun asla değiştirilmeyeceği garanti edilmelidir,

Enerji maliyetleri ile işgücü üzerindeki vergi maliyetleri rakip ülkeler düzeyine çekilmelidir,

Kamu arazilerinin tahsis prosedürü basitleştirilerek uygun görülen

komple yeni yatırımlara bedelsiz tahsis edilmelidir,

Yatırım ve iş yapmada bürokrasiyi arttıran vergi, resim ve harçlar “işlem vergileri” bütünüyle kaldırılmalıdır,

Teşvik mekanizmasında “şeffaflık ve objektiflik” temel kriter olmalı ve desteklenecek projelerde teknoloji, yaratıcılık, verimlilik, katma değer, ihracat ve istihdam artışına özel önem verilmelidir,

Kaynakların verimli alanlara kanallize olması ve refah maksimizasyonu için teşvik edilecek yatırımların niteliği ve kalitesine özen gösterilmeli, bu yönde daha etkili sonuç alabilmek için “kalkınma ajansları ile danışmanlık ve mühendislik” kurumları desteklenmelidir,

Girişimcilerin fizibilite çalışmalarında ihtiyaç duyacakları temel bilgileri elde etmek amacıyla bir “bilgi bankası” kurulmalıdır.

Türkiye’de Uygulanan Teşvik Tedbirleri

Teşvik Türü	Uygulama Şekli
1. Yatırım İndirimi	Yüzde 40, 60, 100 ve 200 olarak bölgesel ve sektörel olarak 4 farklı oranda uygulanmaktadır.
2. Gümrük Muafiyeti	Yüzde 100 oranında genel olarak uygulanmaktadır.
3. KDV Desteği	Yerli ve ithal makine-teçhizat için genel olarak uygulanmaktadır.
4. Vergi Resim ve Harç İstisnası	İhracat taahhüdüne bağlı olarak uygulanmaktadır.
5. Uygun Koşullu Kredi	KOBİ, Bölgesel amaç ve bazı sektörler için sembolik düzeylerde kısmi uygulanmaktadır.
6. Hibe	1991 yılından beri uygulanmamaktadır.
7. Arsa Tahsis	Kalkınmada Öncelikli Yörelerde imkanlar çerçevesinde tahsis edilmektedir.
8. Enerji Desteği	Acil destek ve OHAL illerinde kısmi uygulanmaktadır.
9. Çalışanların Sosyal Güvenlik Katkılarında İndirim	Kalkınmada Öncelikli Yörelerde kısmen uygulanırken OHAL illerinin tamamında uygulanmaktadır.
10. Bazı Harcamaların Vergiden Düşürülmesi	Vergi sisteminde otomatik olarak uygulanmaktadır.
11. Zararın İleriye Aktarılması, Yeniden Değerleme ve Hızlandırılmış Amortisman	Vergi mevzuatında otomatik olarak uygulanmaktadır.

Enflasyon yüzde 20, büyüme yüzde 5 hedeflendi

Hazine ve Merkez Bankası 2002 yılı hedeflerini açıkladı. 2002 yılın - da Enflasyonun yüzde 20 olması ve büyüme hızında yüzde 5 olarak gerçekleşmesi öngörüldü. Bu açıklama IMF ile yürütülen stand-by anlaşmasının devam edeceği anlamına geliyor.

Devlet Bakanı Ali Babacan, 2003 yılı enflasyon hedefini Merkez Bankası ile birlikte yüzde 20 olarak belirlediklerini, gayri safi milli hasıla (GSMH) büyümesini de yüzde 5 olarak gerçekleşmesinin öngörüldüğünü açıkladı. Stand-by anlaşması çerçevesinde 2003 yılı için yüzde 20 olarak öngörülen enflasyon hedefi korunmuş oldu.

Devlet Bakanı Babacan ile Merkez Bankası'nın ortak açıklamasında şu görüşlere yer verildi;

"2002 yılı başında tüketici fiyatları endeksi bazında yıl sonu enflasyonu yüzde 35 olması hedeflenmiş, bu kapsamda büyümenin de yüzde 3 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmişti.

Son ekonomik veriler ışığında enflasyonun yüzde 31'e gerilemesi, büyümenin ise yüzde 6.5 civarında gerçekleşmesi beklenmektedir.

Bu başarının arkasında para ve maliye politikalarının kararlılıkla uygulanması yatmaktadır.

Seçim öncesinden başlayan süreçte enflasyonun düşürülmesi, ekonomik istikrarın sağlanması, yapısal reformların gerçekleştirilmesi ve sıkı maliye politikalarının uygulanması konusundaki kararlılığa dair açıklamalar, belirsizlik ortamının etkilerini önemli ölçüde azaltmış ve başarılı sonuçların elde edilmesine önemli katkıda bulunmuştur.

2002 yılı enflasyon hedeflerine ulaşılmış olmasına ek olarak,

siyasi belirsizliğin de ortadan kalkması enflasyondaki düşüşün devam etmesini ve 2002 yılında yaşanan iyileşme sürecinden sonra 2003 yılında da büyümenin devam etmesini mümkün kılmaktadır.

Tutarlı bir para politikası, enflasyonla mücadelede gerekli olmakla birlikte yeterli değildir. Sürdürülebilir borç dinamikleri için gerekli bir faiz dışı fazlayı hedefleyen mali disiplin ve yapısal reformların kesintisiz olarak devam etmesi, hem enflasyondaki düşüşün sürmesi, hem de yüksek büyümenin sağlanması bakımından vazgeçilmez faktörlerdir.

Bu çerçevede; hükümetimiz ve TCMB, 2003 yılında enflasyon hedefini yüzde 20 olarak belir-

lemeye karar vermiştir. Diğer taraftan, önümüzdeki yıl, GSMH büyümesinin yüzde 5 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu büyüklükler aynı zamanda Geçici Bütçe'nin hazırlanmasında da esas alınmaktadır."

Ali Babacan ve Merkez Bankası'nın bu ortak açıklaması bir anlamda IMF'le yürütülen stand-by anlaşması çerçevesindeki ekonomik programın aynen yürütüleceği yönünde güçlü bir mesaj oldu.

Dördüncü gözden geçirme çalışmaları ile ilgili olarak Ali Babacan tarafından yapılan açıklamada ekonomik programın devam edeceği mesajı verildi. Açıklamada; "Bu gelişmeler dikkate alınarak, 2003 yılı geçici bütçesinde ve 2003 yılının tümü için hazırlanacak olan bütçede sıkı maliye politikası uygulaması benimsenerek, kamu harcamalarında tasarruf temel prensip olmuştur. 2003 yılı bütçesi için alınacak güçlü tedbirler, 2003 yılı geçici bütçesinin performansını da olumlu etkileyecektir.

Ekonomik programın uygulanması sürecinde, uluslararası kuruluşlar ile yakın diyalog ve uyumlu çalışmamız sürmektedir. Bu çerçevede, Uluslararası Para Fonu (IMF) Türkiye Masası Şefi Juha Kahkonen başkanlığındaki Fon heyetiyle Stand-By Düzenlemesi'nin dördüncü gözden geçirmesi çerç-

vesinde hükümeti -

tedir. Şimdiye kadarki uygulamalardan farklı olarak, hükümetimizin temel ekonomik politik öncelikleri, niyet mektubu taslağına yansıtılmaktadır.

IMF heyetinin hem hükümet yetkilileri, hem de ekonomik birimlerin yöneticileriyle yaptıkları görüşmeler sırasında, ekonomik program kapsamında sağlanan ilerlemeler gözden geçirilmiştir. 2002 yılında büyüme ve enflasyon hedeflerinin gerçekçi ve ulaşılabilir olduğu, IMF heyeti tarafından da tespit edilmiştir.

2002 yılında kamu mali disiplininde bir zayıflama olduğu da dikkate alınarak, 2003 yılında kamu ve bütçe faiz dışı fazlası başta olmak üzere temel alanlarda disiplinin korunması yönünde gerekli hassasiyetin gösterilmesi konusunda görüş birliğine varılmıştır. Gö-

rüşmelerde ayrıca; özelleştirme, bankacılık, sosyal güvenlik, kamu sektörü, KIT'ler ve iş ortamının iyileştirilmesi gibi alanlarda yapısal reformların sürdürülmesi konusundaki kararlılık hükümetimiz tarafından ifade edilmiştir" denildi.

mizle sürdürülmekte olan görüşmelerin ilk bölümü, tamamlanmıştır.

Dördüncü gözden geçirmeye ilişkin taslak niyet mektubunu sonuçlandırmaya yönelik çalışmalar ekonomi yönetimimizin ilgili birimlerince sürdürülmek-

GSMH umut veriyor

2002 yılının üçüncü üç aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre Gayri Safi Milli Hasıla gelişme hızı yüzde 7.8, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla gelişme hızı ise yüzde 7.9 olarak hesaplandı.

2001 yılında üçer aylık dört dönemin toplamı olarak elde edilen Gayri Safi Milli Hasıla değeri cari fiyatlarla 176 483 953 milyar TL, kişi başına Gayri Safi Milli Hasıla değeri ise 2123 dolar olmuştur.

DİE tarafından yapılan açıklamada; 2002 yılının üçüncü aylık dönemine ilişkin geçici hesaplama göre Gayri Safi Milli Hasıla'nın "cari fiyatlarla 84 933 246 milyar TL, 1987 yılı fiyatlarıyla 37 451 milyar TL," 2002 yılı üçüncü döneminde 2001 yılı üçüncü dönemine oranla gelişme hızının da cari fiyatlarla yüzde 44.9, sabit fiyatlarla yüzde 7.8 olduğu açıklandı.

2002 yılının üçüncü üç aylık döneminde gerçekleşen hızlı büyüme ihracatta gözlenen canlanmadan ve kamu harcamalarında meydana gelen yüksek artışlardan kaynaklandı. Ekonomide yılın üçüncü üç aylık döneminde gerçekleşen hızlı büyümede bir önceki yıl yaşanan ciddi daralmanın yarattığı baz etkisi önemli bir rol

oyunadı. Yılın üçünü çeyreğinde net dış alem faktör gelirlerindeki bozulma durdu. Ancak, ilk dokuz ayda net dış alem faktör gelirlerindeki azalış GSMH büyümesini olumsuz etkiledi.

Mevsimsellikten arındırılmış veriler incelendiğinde 2002 yılının üçüncü çeyreğinde GSMH bir öncek dönem göre yüzde 3 oranında artış gösterdi. GSYİH ise mevsimsellikten arındırılmış veriler ile incelendiğinde yüzde 2,6 oranında artış gösterdi.

GSMH verileri üretim yönünden incelendiğinde, yılın üçüncü üç aylık döneminde inşaat ve mali kuruluş sektörleri dışında kalan tüm sektörlerde katma değer arttığı görülmekte. Bu dönemde, sanayi ve ticaret sektörleri en yüksek katma değer artışı gösteren sektörler oldu.

Tarım sektörü katma değeri, 2002 yılının üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 6,6 oranında arttı. Bu artış mevsimsel etkilere bağlı ola-

rak, başta hububat, bakliyat ve diğer tarla ürünleri olmak üzere çiftçilik kesimi üretimi kaynaklı olarak gerçekleşti. Tarım sektörü katma değeri, yılın ilk dokuz aylık döneminde ise geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 5 oranında artmıştı.

Sanayi sektörü katma değeri, yılın üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 10,5 oranında artmıştı. Seçim tarihinin belirlenmesi sonucunda mali piyasalardaki belirsizliğin azalması, özel firmaların üretime ve talebe ilişkin beklentilerini olumlu etkilemişti. Bu dönemde, sanayi sektörü katma değerinin büyümesi özel firmaların dış pazarlara yönelmesi sonucunda ihracatın artmasından kaynaklanmıştı.

Hizmetler sektörü katma değeri ise yılın üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 5,9 oranında büyümüşü. Ticaret ve ulaştırma-haberleşme sektörleri, hizmetler sektörleri arasında en yüksek

oranda büyüme gösteren sektörler olmuştur. Hizmetler sektörü katma değeri, yılın ilk dokuz aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 4,9 oranında büyümüştür. Tarım ve sanayi sektörlerinde gözlenen canlanma hizmetler sektörünü olumlu etkilemiştir.

Ticaret sektörü katma değeri, yılın üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 9,7 oranında artış gösterdi. Sanayi ve dış ticarete gözlenen olumlu gelişmeler toptan ve perakende ticaret katma değerini olumlu etkilemiş ve yüzde 12,2 gibi yüksek bir oranda artış sağlandı. Bu dönemde, otelcilik ve lokantacılık sektörü katma değeri yüzde 0,1 oranında azaldı.

İnşaat sektörü katma değeri, 2002 yılının üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 2 oranında azaldı. Bu gelişmede, 2001 yılının başında yaşanan ekonomik krizin etkilerinin halen sürmesinin ve yüksek reel faiz oranlarının yeni bina yatırımlarının alternatif maliyetini üst seviyelerde tutuyor olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Öte yandan, sanayi üretiminin artmasıyla ithalatta gerçekleşen hızlı miktar artışı ithalat vergisi kaleminin yılın üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 25,6 oranında artmasına neden oldu.

GSYİH gelişmeleri harcamalar yönüyle incelendiğinde ise kamu diğer cari ve yatırım harcamalarının yılın üçüncü üç aylık döneminde hızlı bir biçimde artarak iç

talep canlanmasına katkıda bulunduğu görülmektedir. Kamu harcamalarında meydana gelen yüksek artışların erken seçim kararından etkilendiği düşünülmektedir.

Kamu tüketim harcamaları ise yılın üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 12,1 artmıştı. Kamu tüketim harcamalarının alt kalemleri arasında yer alan maaş, ücret kalemi yılın üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 0,3 gibi düşük bir oranda, artarken diğer cari kalemi aynı dönemde yüzde 28 gibi yüksek bir oranda artış göstermişti.

Toplam sabit sermaye yatırım harcamaları, 2002 yılının üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 6,9 gibi düşük bir oranda artmıştı. Buna karşın, toplam sabit sermaye yatırım harcamaları, 2002 yılının ilk dokuz aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 5,7 oranında azaldı. Kamu yatırım harcamaları, yılın üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 29,6 oranında artmış ve bu dönemde, iç talep canlanmasına katkıda bulunmuştur. Özel yatırım harcamaları ise yılın üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre inşaat yatırımlarında meydana gelen azalmadan kaynaklanarak yüzde 2,1 oranında gerilemişti. Bu dönemde, özel makine-teçhizat yatırım harcamaları yüzde 15,4 oranında artmıştı.

Mal ve hizmet ihracatı, 2002 yılının üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre

yüzde 16 oranında artmıştı. Özel firmaların iç talebin yetersizliği nedeni ile üretimlerini dış pazarlara yönlitmeleri mal ihracatının artmasına neden olmuştu. Mal ve hizmet ihracatı, yılın ilk dokuz aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 10,6 oranında artarak ekonominin büyümesine katkıda bulunmuştu.

İç talepte ortaya çıkan sınırlı canlanma ve sanayi üretiminin yüksek bir oranda artması ithalatın yılın üçüncü üç aylık döneminde hızla artmasına neden olmuştu. Mal ve hizmet ithalatı, yılın üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 19,1 oranında artmıştı.

Toplam nihai yurtiçi talep 2002 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 4,2 oranında artış göstermişti. Öte yandan, ilk üç aylık dönemdeki hızlı gerilemenin etkisine karşın toplam nihai yurtiçi talep yılın ilk dokuz aylık döneminde geçen yılın aynı döneminde gerçekleşen seviyesine ulaşmıştı. Öte yandan, toplam yurtiçi talep ise yılın ilk dokuz aylık döneminde stoklarda meydana gelen yükselmenin katkısı ile yüzde 7,2 oranında artmıştı.

İç talepteki toparlanma sürecinin yılın son üç aylık döneminde de sürmesi beklenmektedir. Buna karşın, özel tüketim harcamalarının düşük bir oranda artmaya devam edeceği tahmin edilmekte. Bu nedenle, yılın son üç aylık döneminde üretime talep tarafından sağlanan desteğin ihracat pazarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Almanya, servet vergisi getiriyor

Almanya içine düştüğü ekonomik sorunlardan kurtulmak için çeşitli tedbirler uygulamaya başladı. Kayıtdışı ekonominin hızla arttığı Almanya bu sorunu çözmek amacıyla yüzde 1'lik servet vergisi uygulayacak

Alman ekonomisi son yıllarda adeta sarsılıyor. Alman borsa endeksi DAX 2000 yılında ulaştığı 8000 puan gibi yüksek bir seviyeden hızla inerek, 2002 yılının sonlarında 2600 puanın altına düştü. Telekom hisse senetleri bu süreçte yüzde 90'lık bir değer kaybına uğradı. Büyüyen değerlerin, yeni piyasası çökme tehlikesiyle karşı karşıya kaldı.

Sürekli artan işsizlik, ekonomide istikrarlı bir büyüme sürecinin sağlanamaması en büyük sorun oldu. 22 Eylül'de gerçekleşen Alman Parlamentosu seçimleri sonucu SPD ve İttifak 90/Yeşiller Koalisyon hükümeti 4 yıllığına iktidara geldi. Koalisyon hükümeti temel hedef olarak önüne, iş piyasasında ve sosyal sistemde reformlar, bütçe konsolidasyonu koydu.

Bütçe konsolidasyonu çerçevesinde, harcamaların faiz ödemeleri yerine yatırımlara yapılması, hedefleniyor. 2006 yılına kadar dengeli bir bütçe oluşturulacak. Koalisyon, ülkedeki işsiz sayısının 4,5 milyonu geçeceğini tahmin ediyor. Zayıf konjonktür bütçede giderek büyüyen delikler açarken, sosyal sigorta primleri de azalmaya devam ediyor.

Almanya'da, sağlık sigorta sistemi ve işsizlik sigorta yapıları çöktü. Kayıtdışı ekonomi patladı. 350,4 milyar Euro olarak tahmin edilen kayıtdışı ekonomi milli gelirin yüzde 16,5'ine denk geliyor.

Alman hükümeti kayıtdışı ekonomiyi önleyebilmek için yüzde 1'lik servet vergisi getiriyor. 1 Ocak 2003'ten itibaren yürürlüğe girecek olan servet vergisi, yalnız yaşayanlardan ve ailelerden farklı dilimlerde alınacak.

Almanya Başbakanı Gerhard Schröder, hükümeti kurmasından bu yana şirketlere 23 milyar Euro'luk ek vergi getirdi. Çalışanların sosyal güvenlik primlerini ise 1,3 milyar Euro artırdı ve hükümetin arkasındaki kamuoyu desteğini önemli oranda kaybetti.

Alman ekonomisi sarsıntıyı alınan ve alınacak önlemlerle atlatabilecek mi bunu yaşıyarak göreceğiz.

Vaktiyle modern Almanya'nın kurulmasına katkıda bulunan politikalar artık işlevlerini yitirdiler

Almanya Avrupa'nın "Hasta Adamı" mı Oluyor?

Avrupa ekonomisinin lokomotifi Almanya, ekonomik sorunlar girda - bına girdi. Almanya'da 37 bin şirketin iflas etmesi bekleniyor. Her on kişiden biri işsiz ve sosyal güvenlik sistemi büyük bir çıkmaz yaşıyor. Ücretler üzerindeki vergi ve sosyal güvenlik kesintilerinin yüksekliği işletmeleri iflas noktasına sürükledi.

Uzun bir süredir ekonomik durgunluk süreci içinde bulunan Almanya, Japonya'nın ardından ciddi bir 'deflasyon' tehlikesi ile karşı karşıya bulunuyor. II. Dünya savaşının ardından harap olmuş bir ekonominin parlak bir gelişme göstermesinde önemli rol oynamış olan kapsamlı bir sosyal güvenlik ağı, çalışma hayatında uygulamaya konulan işçi-işveren arasındaki uzlaşmaya dayalı politikalar ve piyasa mekanizmasına getirilen sınırlamalar gibi ilkeler Dünyanın bu üçüncü büyük ekonomisi için artık ayakbağı olma niteliği kazandılar.

Almanya'da bu yıl 37 000 şirketin iflas etmesi bekleniliyor, bu rakam savaştan buyana en yüksek olanı ve on yıllık dönemde 9'uncu kez yükselmeyi teşkil ediyor. Halen çalışma çağındaki on Alman-

dan birisi işsiz, bu durum tüketim harcamalarını ve genel fiyat düzeyini azaltıcı bir etki doğuruyor ve deflasyon endişelerini arttırıyor. Esasen ekonomik açıdan çok kırılğan durumdaki Japonya dışında diğer önde gelen sanayileşmiş ülkelerin gerisinde olan ekonomik büyümenin Almanya'da bu yıl sadece % 0.2 oranında gerçekleşmesi bekleniliyor. 10 yıl kadar kısa bir süre önce Avrupa'nın ekonomik büyüme motoru olan bu ülke günümüzde Avrupa ekonomisini tökezleten bir hantal yapıya dönüştü ve küresel ekonomi için giderek daha da büyüyen bir endişe kaynağı haline geldi. Aralık ayının ortasında Verdi İşçi Sendikası Birliği üyesi işçilerin başlatmış oldukları uyarı grevleri Alman ekonomisi üzerindeki kara bulutları daha da yoğunlaştırdı. Özelikle Frankfurt ve Münih Hava-

alanlarında kamu görevlisi havayolu çalışanlarının uygulamaya koydukları grevler yaklaşık 25 000 yolcuyla olumsuz etkiledi ve grevler birçok şehirde yerel ulaşım ve kamu hizmetlerini sekteye uğrattı. İşçilerin amacı yeni başlayan ücret görüşmelerinde işveren üzerinde baskı oluşturmak. Grevler tam da Hükümet ile muhalefetteki muhafazakarların 1 Ocak'tan itibaren yürürlüğe konulacak olan ve iş hayatında reform öngören Yasa tasarısı üzerinde yapılacak değişiklikler üzerinde anlaşmaya vardıkları günlere denk geldi.

Aralık ayı başında Avrupa Merkez bankasının yüzde yarım oranında bir düşüşle, faiz hadlerini yüzde 2.75'e çekmesi de büyük ölçüde bu kaygıları yansıtıyor, Bankanın Başkanı Wim Duisenberg yeni faiz düşürmeleri için kapıyı açık tutuyor.

Almanya için ilerde karşı karşıya kalınması beklenen manzara daha da umut karartıcı gözüküyor. Giderek düşen nüfus artış hızı ve yükselen işsiz ve emekli sayıları sadece ülkenin ekonomik dinamizmini zedelemiyor aynı zamanda zaten büyük yük altında bulunan sosyal refah devleti üzerindeki baskıyı daha da arttırıyor. Almanya’da halen işçiler ve işverenler brüt ücret tutarının yüzde 40’ından fazlasını, - bu oran 30 yıl öncesinin hemen hemen iki misli - emekli maaşlarını, işsizlik sigortası aylık ödemelerini, sağlık sigortası harcamalarını ve hükümetin sağlamakta olduğunu diğer çok çeşitli sosyal yardımları finanse etmek için ödüyorlar. Ve ödenen bu tutar, en yüksek ücret dilimi (74 995 Euro/yıl) üzerinden kesilen ve yüzde 48’e kadar yükselen gelir vergisine ek olarak alınıyor.

Bu durum Almanya’daki işçi ücretlerinin Dünyadaki en yüksek düzeyde oluşması soncunu doğuruyor ve özellikle üretim faaliyetlerini iş gücünün daha ucuz olduğu diğer ülkelere kaydırma olanağı bulamayan küçük ve orta boy işletmelerin iflas etmesine yol açıyor.

Alman politikacıları yıllardır gerekli olan köklü önlemleri almakta kaçındılar ve yaklaşık yüzyıllık bir geçmişi olan sistemi, vergileri arttırarak ayakta tutmaya çalıştılar. Fakat bu yaklaşım şirketler ve tüketiciler üzerindeki yükü daha da ağırlaştırdı ve ekonomik sistemi darboğaza sokarak işsizliği arttırdı. Ve 12 yıl önce iki Al-

manya’nın birleşmesinin ardından yıllık 60 milyar Dolara ulaşan bir maliyetle aynı sosyal yardımların doğu eyaletlerine de sağlanması cihetine gidilmesi ekonomiyi daha da sıkıntıya soktu.

Ancak bu ağır vergi yükü dahi kamu kesimi tarafından finanse edilmekte olan sosyal yardım sistemindeki açıkları kapatmaya yetmedi ve bu nedenle Almanya’nın bütçe açığının, Avrupa komisyonunca saptanan mali kıstasların öngördüğü limiti aşması bekleniyor. Bu durum Almanya’yı tutarı milyarlarca Doları bulan ceza ödemesi ile karşı karşıya getirebilecek. Emeklilik sisteminde giderek daha da büyüyen açığı çaresiz bir şekilde kapatma zorunluluğunda olan Hükümet, geçen ay, iş dünyasında yeni homurtular duyulmasına yol açacak şekilde vergileri daha da yükseltme cihetine gitti.

Birçok Alman vatandaşı için ekonomideki geriye gidiş farkına varılmayacak şekilde o kadar tedrici, yumuşak biçimde meydana geliyor ki, bu durum gerekli reformların yapılması yolunda bu güne kadar adım atılmamasının nedenlerinden birini oluşturuyor. Almanya’da halen kişi başına yıllık gelir 22 500 Dolar ve bu rakam AB ortalamasının biraz üstünde, ancak bu zenginliğin önemli bir bölümü geçmişte kalan yıllarda edinilen refahtan kaynaklanıyor. Almanya hala dünyanın her tarafında tanınan DaimlerChrysler AG gibi otomobil veya Bayer, Aventis SA gibi ilaç üreticisi firmalara sahip olmakla övünüyor,

ancak bunlar üretimlerini ve istihdam olanaklarını ülke dışında iş gücünün ucuz olduğu yerlere kaydırarak, bu firmaların ülkeye sağladıkları katkı, fayda da giderek azalıyor. Diğer taraftan ülkede varolan katı vergi sistemi, işten çıkarmaları zorlaştıran sistem ve toplu sözleşme düzeni, bugünün hızla büyüyen sektörleri olan bilişim teknolojisi, biyoteknoloji ve hizmetler alanlarında yeni şirket oluşumlarını ve istihdam yaratılmasını olumsuz şekilde etkiliyor hatta önlüyor.

Almanya’nın ötedenberi dış ticaret fazlası veren bir ülke olması nedeniyle ekonomik durgunluk bu ülkenin ticaret ortaklarını da olumsuz yönde etkiliyor. Almanya’da GSYİH’nın yüzde 35’i dış satıma dayanıyor. Diğer ülkelerde gerçekleştirilen hızlı ekonomik büyüme Alman mallarına olan talebi yükseltirken, bu ülkedeki durgunluğun toplam talebi ve ithal talebini yavaşlatması diğer ülkeleri zarara uğrattırıyor.

Bazıları, köklü bir değişim için gerekli olan toplumsal uzlaşmanın sağlanabilmesinin tek yolunun işlerin daha da kötüye gitmesi olduğu görüşünü savunuyorlar. Onlara göre; ancak bu şekilde, ay-nen 1970’lerdeki ekonomik çöküntünün, 1980’li yıllarda İngiltere’de Başbakan Margaret Thatcher tarafından gerçekleştirilen çok geniş kapsamlı serbestleştirme, özelleştirme ve işçi sendikalarının gücünün kırılması uygulamalarına yol açması gibi, ekonomik durumun daha vahim bir hal alması, atılması gereken köklü adımlar

için bir kararlılığın oluşmasını sağlayabilir.

Birçok Alman vatandaşı ekonomik ve sosyal politikalarda köklü bir değişikliğe gidilmesinin şart olduğuna dikkat çekiyorlar. Fakat asıl güç olan, geçmiş dönemde ülke için çok yararlı sonuçlar doğurmuş olan bir sistemin artık, gelişmiş Almanya'nın hızla büyüyen küresel ekonomiye uyum sağlamasına olanak vermediği gerçeğinin kabul edilmesi.

Savaşlar ve dini çatışmalarla parçalanmış halde bulunan Almanya ancak 1871 yılında ulusal birliği sağlayabildi, sanayileşme hareketine diğer ülkelere göre biraz geç başlayan Almanya, örneğin İngiltere'de sanayileşme hareketine sosyal alanda ortaya çıkan karmaşanın eşlik etmesi gibi, diğer ülkelerin yapmış olduğu hatalardan ders almak suretiyle bu gecikmenin bir avantajına da sahip olmuş oldu. Bu alanda Alman yaklaşımı, kapsamlı sosyal yardımlarla halk kesimlerindeki huzursuzluğun, düzene karşı itirazların yumuşatılması ve birbirlerinden çok farklı vatandaşların dev-

let etrafında bütünleştirilmesi şeklinde ortaya konuldu. Daha sonraki yıllarda Başbakan Otto von Bismarck tarafından uygulamaya konulan sistem, kapsamlı, çalışanları koruyucu, onların ihtiyaçlarını giderici ancak onların özgürlük ve sorumluluklarını kısıtlayıcı bir sosyal güvenlik sistemi oldu ki, bu modeli daha sonraki dönemlerde, Fransa, İsveç ve A.B.D. kendi

meti bu kesimlere siyasi haklar tanımaktan ziyade, hemekadar önemli ölçüde devletin katı ve yol gösterici yaklaşımı altında olsa da, işçi, işveren ve diğer toplumsal çıkar gruplarının, sanayileşme politikasını ortaklaşa, kolektif olarak şekillendirmelerini öngören bir uzlaşma politikası benimsedi.

1914 yılında, I. Dünya savaşı arifesinde Almanya sanayileşme alanında Avrupa'nın önde gelen ülkesi konumuna yükseldi. Ancak her iki Dünya savaşı'nın ardından Almanya'da, ülkenin yeni baştan kurulması için yeni bir ekonomik plana ihtiyaç duyuldu. Yöneticiler ülkenin liberal sosyal gelenekleriyle birarada

sosyal refah sistemlerini kurmak için kullandılar.

Toplumun değişik sosyal kesimleri arasında bir uyum, uzlaşma sağlanması hususu, komşu olan sanayileşmiş ülkelerle aradaki farkın kapatılması biçimindeki Almanya'nın diğer temel hedefi için bir ön gereklilik olarak değerlendirildi. Muhafazakar Bismarck Hükü-

ve uyumlu şekilde görel bir serbest piyasa düzeni oluşumunu tercih ettiler.

"Sosyal Piyasa Ekonomisi" olarak adlandırılan bu politika ülkeye ihtiyaç duyduğu ekonomik istikrarı ve dinamik bir büyümeyi temin etti. Bu sistem, güçlü bir sosyal güvenlik ağı ile desteklenen biçimde, istikrarlı bir hükümet, uy-

gulamaya dönük işçi sendikaları, sabırlı bankacılık kesimi ve sadık müşteriler arasında uzun dönemli güçlü ilişkiler kurulmasına olanak sağladı. Sistem doğal olarak sanayiye üretim maliyetlerinin yüksek düzeyde oluşması sonucunu getiriyordu ve bu durum Alman firmalarının uluslararası piyasada fiyat düzeyleriyle değil kaliteleriyle rekabet ettikleri anlamını taşıyordu.

Almanya’da yüksek işçi ücretleri ekonominin modernleşmesinde bir kırbaç vazifesi gördü, firmalar talep yükselmesi karşısında daha çok işçi istihdam etmek ve dolayısıyla giderek artan işçilik maliyetleri ile başetmek yerine yeni icatlarla, daha yeni teknoloji ile donanmış makine ekipman kullanımı ile verimliliği ve üretimi arttırma yolunu tercih ettiler. Bu şekilde işsizlik haddi, tüm sistemi sıkıntıya sokacak şekilde yükselmeye başladı. Almanya’nın büyük bir olasılıkla er veya geç bir problemle karşılaşması bekleniliyor idi. 1980’lerin ortalarından itibaren küreselleşme hareketi ile birlikte firmalar, sermaye ve insanlar tüm dünya sathında yeni pazarlar bulmak ve yüksek karlılık elde edebilmek için çaba harcarlarken daha çok hareket imkanına kavuştular ve ulusal sınırları daha kolay aşma olanağına kavuştular. Berlin Duvarının ve Demir Perdenin yıkılışı, Euronun tedavüle çıkması, malların ve sermayenin sınırötesi hareketi üzerindeki sınırlamaların yumuşatılması, giderek küresel

niteliği ağır basan bir piyasa oluşumuna yol açarak ulusal ekonomik sınırların büyük ölçüde ortadan kalkması sonucunu doğurdu.

Ulusal sınırlar içinde tüm piyasaları kontrol gücüne sahip olduğu sürece başarılı sonuçlar vermiş olan geleneksel Alman ekonomik politikası, küreselleşme olgusu ve sınırötesi mal, sermaye ve işgücü hareketlerinin daha serbest hale gelmesiyle birlikte etkinliğini yitirdi ve ortaya çıkan sorunlarla başedemez hale geldi. İşgücünün görece olarak ucuz olduğu diğer AB üyesi ülkelere ve başta Uzak-Doğu olmak üzere diğer ülkelere gelen düşük maliyetli ürünler Alman firmalarının rekabet ve yaşayabilirlik gücünü zorladı, bir çoğunun iflas etmesi sonucunu getirdi, diğer taraftan büyük çaplı firmalar üretimlerini işgücünün ucuz olduğu diğer ülkelere kaydırmaya başladılar. Bu gelişmeler işsizlik haddinin yükselmesinde önemli rol oynadılar.

Almanya’nın halen karşı karşıya bulunduğu bu ciddi ekonomik sorunların üstesinden gelebilmek için ihtiyaç duyduğu köklü ekonomik reformları hayata geçirmesi pek kolay gözüküyor. Harpten sonra yeni bir diktatörlük oluşumunun önlenmesi gözetilerek tasarılanmış olduğu için Hükümetin icrai gücü sınırlılık arz ediyor. Seçimlerdeki nisbi temsil sistemi, tek bir partinin çoğunluk oylarını alıp iktidara gelmesini hemen hemen olanaksız kılıyor. Ve başta sendikalar olmak üzere bir sorun

üzerinde eğer toplumun her kesimi uzlaşmamış ise bir karar alınması bir eylemin uygulamaya konulması olanaksız gözüküyor.

"1950’li, 1960’lı yıllarda uygun olan politikalar artık günümüzde açık, seçik biçimde uygun düşmüyor, geçerliliklerini yitirdiler" diyor Alman Merkez Bankası Bundesbank’ın eski Başkanı Hans Tietmeyer ve şöyle devam ediyor "bizim ihtiyaç duyduğumuz şey çoğunluğun aldığı kararlar ve güçlü bir siyasi liderlik –toplumun her kesimini kapsayan uzlaşma sağlanması için bekleyemeyiz". Reform yapılması çağrısında bulunan Tietmeyer ve diğerleri sosyal yardımların sadece gerçekten ihtiyaç duyanlara yapılmasını ve daha fazla özelleştirmeye ve serbestleştirilmeye gidilmesini ve daha etkin rekabet ortamı yaratılmasını istiyorlar.(1)

Cologne’daki Max Planck Sosyal Araştırma Enstitüsü’nün Direktörü Wolfgang Streeck ve diğer bazı akademisyenler de, halen içinde bulunulan koşulların devamı halinde, toplumun her bireyi için eşitlik öngören sistemi (egaliteryanizm) sürdürmenin maliyetinin bu sistemi tahrip edeceğine inanmaktadırlar. Herr Streeck görüşünü "Bu gidişle biz, bir yanda çok seçkin ve zengin elitlerin, öte yanda tümüyle refah devletine bağımlı hale gelmiş bireylerin oluşturduğu iki kesimli ve gelir farklarının büyüdüğü Amerika gibi bir ülke olacağız" şeklinde dile getirmektedir.(1)

(1) The Wall street Journal Europe, Aralık 6-8, 2002, Sh. A6

ABD’nde şirket yönetimi alanında önemli yeni yasal düzenlemeler yapıldı

SARBANES-OXLEY YASASI(2)

Muhasebe hilelerinin ortaya çıkmasından sonra ABD Sarbanes-Oxley yasası ile bu sorunu çözmeyi hedefledi. Yasa, şirket denetim kurulları -nın bağımsızlığı ve işlevselliği, şirket yöneticilerinin sorumlulukları, finansal tabloların güvenilirliği, cezai yaptırımlar, menkul kıymetler ve takas komisyonunun yetkileri yeniden düzenlendi.

Bilanço’nun Aralık ayı sayısında bazı bölümlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiş olan ve 30 Temmuz tarihinde Başkan Bush tarafından imzalanarak yürürlüğe konulmuş olan Sarbanes-Oxley Yasası A.B.D.nde, şirket denetim kurullarının bağımsızlığı ve işlevlerinin daha etkin hale getirilmesi, şirket yöneticilerinin sorumlulukları, açıklanan finansal tabloların güvenilirliği ve kapsamının genişletilmesi, şirket yöneticileri ve çalışanlar için öngörülen cezai yaptırımlar ve Amerikan Menkul Kıymetler ve Takas Komisyonu’nun (SEC) yetkilerinin genişletilmesi gibi konuları yeniden düzenliyor ve yakın geçmişte büyük güven kaybına uğrayan amerikan şirket yönetişimine (governance) yeniden güvenilirlik kazandırılmasını amaçlıyor. Yasa ile ayrıca, geçen sayıda ayrıntılarıyla verildiği üzere, yatırımcıların çıkarlarının korunması ve hisse se-

netleri yatırımcılara satılan veya bunlar tarafından eldetutulan şirketler için bilgi sağlayıcı, doğru, güvenilir ve bağımsız denetim raporlarının hazırlanması alanlarında kamu çıkarının güçlendirilmesi amacıyla "Halka Açık Şirket Muhasebesi Gözetim Kurulu" (POB) oluşturulmaktadır.

POB’un oluşumu, işlevleri ve yetkileri ile şirket denetleme kurulları konusunda getirdiği hükümlerine Bilanço’nun geçen sayısında yer verilen Sarbanes-Oxley yasasının aşağıdaki bölümlerde, II. Bölümde "Denetim Elemanının Bağımsızlığı" başlığı altında yapılan ve halka açık şirketlere hizmet sunan denetim firmalarının çalışmaları alanında getirilen yeni düzenlemeler ana çizgileriyle ortaya konulacaktır.

Denetim elamanlarının Bağımsızlığı

Denetim Elemanlarının Çalışma Alanı Dışında Kalan Hizmetler

Yasaklanan Faaliyetler; 1934 tarihli Menkul Kıymetler Yasası, sonuna aşağıdaki bölüm eklenmek suretiyle tadil edilmiştir.

Yasaklanan Faaliyetler; Halka açık bir şirket için, bu başlık altında veya Komisyon (SEC) ve Kurul (POB) kuralları uyarınca gerekli olan denetim faaliyetini yürüten bir tescilli muhasebe firması (veya onun ortağı bir kişi) için aşağıdaki işleri yapmak yasaklanmıştır;

(1) Denetim hizmeti verilen müşterinin muhasebe kayıtları veya mali tabloları ile ilgili defter tutma veya diğer hizmetler;

(2) Mali bilgi sistemlerinin tasarım ve kurulması;

(3) Doğruluk saptama veya değerlendirme hizmetleri, uygunluk görüşü verme veya ayni katkı raporları düzenleme;

(4) Aktüerya hizmetleri;

(5) İç denetim için dışardan eleman temini hizmetleri;

(6) Yönetim fonksiyonları veya insan kaynakları;

(7) Brokerlik, dealerlik, yatırım danışmanlığı veya yatırım bankacılığı hizmetleri;

(8) Hukuki hizmetler ve denetimle ilgili olmayan uzmanlık hizmetleri; ve,

(9) Kurulun yönetmeliklerle tespit edeceği diğer hizmetlere

İzin verilemez.

Tescilli muhasebe firması; bir denetim müşterisi şirket için, vergi ile ilgili hizmetler dahil, denetimle ilgili olmayan ve yukarıda sayılan herhangi bir faaliyetle, şirket denetim komitesinin önceden onaylamış olması şartıyla iştirak edebilir.

Önaylama Gerekliklikleri

1934 tarihli Menkul Kıymetler Yasası, sonuna aşağıdaki Bölüm eklenmek suretiyle tadil edilmiştir;

Önay Gereği-

(1) Genel Olarak-

(A) Denetim Komitesinin Hareketi.- Şirketçe tutulan denetim firmasının şirkete sağladığı tüm denetim hizmetleri (ki hisse senedi ihraç ile ilgili uygunluk yazılarının temini işini veya Yasa gereği sigorta firmaları tarafından ihtiyaç duyulan yasal denetimleri de kapsayabilir) ve yukarıda sıralananların dışındaki diğer denetimle ilgili olmayan hizmetler, şirketin denetim komitesi tarafından önaylamaya tabi tutulacaktır.

(B) De Minimis İstisnası.- Önaylama mecburiyeti aşağıdaki hallerde askıya alınabilecektir;

(i) Şirkete sağlanan bu tür denetim faaliyeti dışı hizmetlerin toplam tu-

tarı, bu hizmetlerin sağlandığı mali yılda şirket tarafından denetimeciye ödenen toplam tutarın yüzde 5'inden fazla değilse;

(ii) Bu hizmetler vakit yitirilmeksizin şirketin denetim komitesinin dikkatine sunulmuş ve denetim komitesince denetim hizmetinin tamamlanmasından önce onaylanmıştır.

(2) Yatırımcılara Açıklamada Bulunulması-

Halka açık şirketçe tutulan denetim şirketi tarafından sağlanan bu tür denetim dışı hizmetlerin denetim komitesi tarafından onaylanmış olduğu hususu periyodik raporlarla yatırımcılara açıklanacaktır.

Denetim Ortağının Rotasyona Tabi Tutulması

Bir tescilli kamu muhasebe firmasının bir şirkete, eğer o işin başındaki esas (veya koordinasyonu sağlayan) muhasebe firması ortağının (denetim için temel sorumluluğu taşıyan) veya yerine getirilen denetim hizmetini gözden geçirme işlemine tabi tutan denetim şirketi ortağının, o şirket için önceki beş yıl boyunca denetim hizmeti ifa etmiş olması halinde, denetim hizmeti sunması yasa dışı olacaktır.

Şirket Denetim Komitesine Sunulan Denetim Raporları

Halka açık bir şirket için denetim hizmeti sunan her bir tescilli muhasebe firması, şirketin denetim komitesine aşağıdaki konularda zamanında rapor sunacaktır;

(1) Kullanılacak olan tüm önemli muhasebe politikaları ve uygulamaları;

(2) Mali bilgilerin, genel olarak kabul edilmiş muhasebe prensipleri çerçevesinde şirketin yönetim gö-

revlileri ile üzerinde müzakere yapılmış tüm seçenekli işleme tabi tutulma yöntemleri, bu seçenekli açıklama ve işleme tabi tutma yöntemlerinin kullanımının tüm sonuçları ve tescilli muhasebe firması tarafından özellikle tercih edilen işleme tabi tutma yöntemi;

(3) Örneğin yönetim kademesinden alınan bir mektup veya henüz düzeltmeye tabi tutulmamış farklılıkların listesi gibi tescilli muhasebe firması ile şirket yönetimi arasında yapılan yazılı iletişim materyali.

Çıkar Çatışmaları

Bir tescilli muhasebe firmasının bir halka açık şirkete herhangi bir denetim hizmeti sunması; o şirketin bir tepe yöneticisinin, mali kontrolörünün, mali işler yöneticisinin, muhasebe yöneticisinin veya şirkette eşdeğer hizmet veren bir görevlisinin, denetimin başladığı tarihten önceki bir yıl süresinde, o muhasebe firması tarafından istihdam edilmiş ve herhangi bir şekilde o şirketin denetiminde görev almış olması halinde yasadışı olacaktır.

Muhasebe Firmasının Zorunlu Rotasyonunun İzlenmesi

A.B.D. Genel Baş Kontrolörü (General Comptroller) bir çalışma yürütecek ve tescilli muhasebe firmalarının zorunlu şekilde rotasyona tabi tutulmalarının muhtemel sonuçlarını gözden geçirecektir. Ve Yasanın yürürlüğe girmesinden itibaren en geç bir yıl içinde, Senatunun Bankacılık, İskan ve Şehir Sorunları Komitesi ile Temsilciler Meclisi'nin Mali Hizmetler Komitesine bu çalışma ve gözden geçirmenin sonuçları konusunda bir rapor sunacaktır.

Dünya Bankası;

Küresel ekonomik büyüme beklenenden daha yavaş

Dünya Bankasınca yayınlanan "Küresel Ekonomik Beklentiler ve Gelişmekte Olan Ülkeler 2003" Raporu önümüzdeki 12-18 aylık dönemde daha da yavaşlaması beklenen küresel büyümenin, gelişmekte olan ülkelerde yürütülen "fakirliğin azaltılması" çalışmalarını sonuçsuz bırakacağını belirtiyor.

Rapora göre 2001 ve 2002 yıllarında yaşanan istisnai ölçüdeki düşük büyüme hızlarının ardından dünya toplam gayrisafi yurtiçi hasılası (GSYİH) 2003 yılında, önceki iki yıldan daha yüksek olmakla beraber, 2000 yılında gerçekleşen yüzde 3.9 oranının çok altında bir düzeyde, sadece yüzde 2.5 oranında bir büyüme gösterecek. Rapor küresel ekonomik toparlanmanın hızlı bir şekilde ivme yitirebileceği ve ciddi bir küresel ekonomik durgunlukla karşılaşılma riski bulunduğu uyarısında da bulunuyor. Yakın gelecekte küresel ekonomik büyümeyi baskı altında tutacak faktörler arasında başlıca; tüketici güveninin zayıflaması, menkul kıymet piyasalarındaki değer düşüşleri nedeniyle

göze batan yüksek borçluluk oranları, A.B.D.deki şirket skandallarının yarattığı olumsuz görüntü, Japon bankacılık sektöründeki kırılganlığın yatırımcılar üzerinde yol açtığı kaygılar, Avrupa'da telekomünikasyon ve ileri teknoloji sektörlerinde yapılan aşırı yatırımlar ve Latin Amerika'nın yüksek borçluluk oranlarının neden olduğu tedirginlikler bulunuyor.

En son yapılan tahminlere göre 2003 yılında yüksek gelir grubundaki ülkeler ortalama yaklaşık yüzde 2.1 oranında büyüme gerçekleştireceklerdir. Gelişmekte olan ülkelerin genelde, görece olarak daha hızlı bir şekilde, yüzde 3.9 oranında bir ekonomik büyüme göstermeleri beklenmektedir.

Ortalama büyüme oranı bu düzeyde olmakla beraber bölgeler arasında büyük farklılıklar olacaktır. En hızlı büyüme yüzde 6.1 oranı ile Doğu-Asya ülkeleri tarafından gerçekleştirilecek, bu gruba yüzde 5.4 ile Güney-Asya ülkeleri izleyecektir. Dünyanın gelişmekte olan diğer bölgelerinde, ekonomik büyüme hızının 2003 yılında yüzde 4.0'ün altında kalacağı tahmin edilmektedir. Latin Amerika sadece yüzde 1.8 oranında bir ekonomik büyüme ortaya koyabilecektir. Asya ve Doğu Avrupa'da yer alanlar dışında birçok gelişmekte olan ülkede ekonomik büyüme oranlarının, fakirlik düzeylerinde bir azalmaya yol açamayacak ölçüde düşük gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Gelişmekte olan ülkelere yönelik özel sermaye akımları keskin bir düşüş gösterdi

Küresel ekonomik büyümedeki yavaşlama gelişmekte olan ülkelere olan özel sermaye akımlarının azalmasına da yol açmış bulunmaktadır. Bu ülkeler tarafından ticari bankalardan yapılan borçlanmalar negatif bakiye vermeye başlamış ve 1999 yılında en yüksek düzeyine ulaşmış olan doğrudan yabancı yatırımlar giderek azalmaya yüz tutmuştur. Doğrudan yabancı yatırımlardaki bu son gerileme 1981-83 resesyonundan buyana tanık olunan en ısrarlı düşüşü oluşturmuştur. Gelişmekte olan ülkelerde altyapı sektörüne yapılan doğrudan yabancı yatırımlar 1997 yılındaki düzeyinin yüzde 25 oranında altında bulunuyor ve yatırımcılar bu ülkelerde yapmayı düşündükleri uzun vadeli yatırımlar konusunda daha isteksiz bir tutum benimsiyorlar. Diğer taraftan Enron ve Worldcom gibi şirketlerde yaşanan muhasebe skandalları bu gibi büyük yatırımcıların piyasa dışına çıkmasına neden olurken, Doğu-Asya, Rusya ve Brezilya'da eskiye göre düşmüş olan büyüme hızları yatırım talebini de azaltıcı bir etki doğurmuştur. Doğrudan yabancı yatırımlar sadece daha azalmakla kalmamış, yatırımcılar aynı zamanda ülkeler itibarıyla daha ayırmacı bir tutum sergilemeye yönelmişler ve artık

yatırımlarını daha uygun yatırım ortamının bulunduğu ülkelere kaydırmaya başlamışlardır.

Uluslar arası ticaretin serbestleştirilmesi yolundaki çabalar şimdi daha büyük önem taşıyor

Küresel ekonomik büyümedeki yavaşlama, GATT çerçevesinde yürütülmekte olan uluslar arası ticaretin serbestleştirilmesi yolundaki çalışmalara verilen önemin, dikkatin zayıflaması tehlikesini de yaratıyor. Bir evvelki yıl Do-

ha'da ya-

pılan Dünya Ticaret Örgütü Bakanlar Konferansı'nda görüşmelerin odak noktasını oluşturan 'gelişmekte olan ülkelerin sorunları konusu'uluslar arası ekonomik gündemin alt sıralarına düşme tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyor. A.B.D.nde uygulamaya konulan yeni tarım sübvansiyonları ve buna paralel olarak Avrupa Birliği'nin tarım sübvansiyonlarını 2013 yılına kadar sürdürme kararı, GATT çerçevesinde yürütü-

len tarım kesiminin serbestleştirilmesine yönelik müzakereleri daha çapraşık hale getirmiş bulunuyor.

Dünya Bankasının Raporuna göre, gelişmekte olan ülkeler mamul eşya dış ticaretinde bulunurlarken genel olarak, gelişmiş ülkelerin karşılaştıklarının iki misli düzeyde ticaret engelleri ile karşılaşmıyorlar. Raporda, örneğin gümrük tarife basamakları gibi, bu ticaret engellerinin bir çoğuna temas edilmektedir; Şili'den A.B.D. ne ihraç edilen taze domates üzerine uygulanan Gümrük Vergisi oranı yüzde 2.2 iken, bunlar kurutulup, kutulanmış olarak ihraç edildiklerinde yüzde 8.7 oranında, ketçap veya salça olarak işleminden geçirilip ihraç edildiklerinde ise yüzde yaklaşık 12 oranında bir Gümrük Vergisine tabi tutulmaktadırlar. Bu tür ticaret engelleri yerli kaynaklarla yapılacak yatırımlar kadar yabancı sermaye yatırımlarını da destekleyici bir rol oynamaktadırlar.

Ticaret engelleri gibi uluslar arası ticareti ve gelişmekte olan ülkeleri olumsuz yönde etkileyen ancak kamuoyunun dikkatini bugüne kadar fazla çekmemiş olan ve uluslar arası rekabeti engelleyici nitelik taşıyan bir diğer yapılaşmaya da Raporda yer verilmektedir. Bunlar uluslar arası kartel oluşumlarıdır - genelde zengin ülkelerde yerleşik ve ihraç piyasalarında fiyatları kendi aralarında ardniyetli anlaşmayla belirleyen ve pazarları aralarında bölüşen büyük firmaların oluşturduğu gruplardır. 1990'lı yıllarda faaliyetleri koşturma konusu yapılan altı uluslar arası kartelin,

ortaklaşa belirledikleri aşırı yüksek fiyatlarla gelişmekte olan ülkeleri 3 ila 7 milyar Dolar tutarında kayba uğratmış oldukları tahmin edilmektedir. Araştırma konusu yapılan karteller vitamin, sitrik asit ve paslanmaz çelik boru sektörlerinde faaliyet gösteren firmaları içermektedir.

Diğer taraftan örneğin deniz taşımacılığı gibi bazı sektörlerde kartel oluşumları resmen anti-tröst yasa uygulamalarından muaf tutulmaktadır. Dünya Bankası Raporuna göre eğer değişik deniz taşımacılığı hatları arasında yapılan fiyat anlaşmalarının önüne geçilebilirse, denizyolu taşıma maliyetleri yüzde 20 oranında düşürülebilir, bu ise gelişmekte olan ülkelerin ithalat maliyetlerini azaltmak suretiyle onların yılda 2.3 milyar Dolar tasarruf yapmalarına olanak verebilir.

Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Yatırım Ortamının İyileştirilmesi

Rapor gelişmekte olan ülkelerdeki rekabeti sınırlayıcı ekonomik politika engellerine de işaret etmektedir. Ticaret engelleri ithal mallarının iç pazara getireceği rekabeti önleyebilir, yasal sınırlamalar iç piyasadaki rakiplerin sayısında artışa neden olacak olan yabancı sermaye girişini köstekleyebilir, devlet tekelleri bulundukları sektörlerde yerli ve yabancı özel firmaların giriş yapmasını engelleyebilir, ayrıca daha evvelce özelleştirilmiş sektörlerde yapılan eksik ve yanlış yasal düzenlemeler, tüketicilerin aleyhine sonuç verecek şekilde yerli ve yabancı rakiplerin önünü kesici sonuçlar doğurabilir.

Rapora göre, diğer sektörlerde yaratacağı sonuçlar iyi irdelenmeden belirli bir alanda yapılacak ekonomik politika düzenlemeleri çok ters sonuçlar yaratabilmektedir. Örneğin, yüksek gümrük duvarları ile korunmuş olan alanlara yabancı sermayenin yatırım yapmasına izin verilmesi, ulusal geliri azaltacak şekilde yabancıların hakim olduğu oligopol oluşumlarına yol açabilir. Buna karşılık gümrük duvarlarının indirilmesi, tekel karları elde edilmesi olanağının ortadan kaldırılmasına yardımcı olabilir. Kore, Malezya ve Tayland'daki firmalarda verimlilik, bu ülkelerde ticari sınırlamaların daha hafif ve sanayi kollarına yeni firmaların girmesinin önündeki idari engellerin daha zayıf olması nedeniyle, Hindistan ve Çin'de yerleşik firmalardaki verimlilikten daha yüksektir.

Küresel Ekonomik Göstergelerdeki Gelişmeler

	Tahmin edilen	Beklenen		
	2001	2002	2003	2004
Dünya Ticareti (hacim olarak)*	- 0.5	2.9	7.0	8.0
Dünya GSYİH (büyüme oranı)**	1.1	1.7	2.5	3.1
Yüksek Gelir Grubu Ülkeler	0.7	1.5	2.1	2.7
OECD Ülkeleri	0.8	1.4	2.1	2.6
A.B.D.	0.3	2.3	2.6	3.1
Japonya	-0.3	0.0	0.8	1.3
Euro Alanı	1.5	0.8	1.8	2.6
OECD Dışı Ülkeler	-0.7	2.3	3.7	5.3
Gelişmekte Olan Ülkeler	2.9	2.8	3.9	4.7
Doğu-Asya ve Pasifik	5.5	6.3	6.1	6.4
Avrupa ve Merkezi Asya	2.3	3.6	3.4	3.6
Geçiş Süreci Ülkeleri	4.6	3.5	3.3	3.5
Latin Amerika ve Karayipler	0.4	-1.1	1.8	3.7
Arjantin Hariç	1.2	0.7	1.9	3.6
Orta-Doğu ve Kuzey Afrika	3.2	2.5	3.5	3.7
Petrol İhracatçısı Ülkeler	2.4	2.4	3.7	3.6
Ekonomisi Çok Yönlü Ülke.	4.3	2.2	2.7	3.6
Güney Asya Ülkeleri	4.4	4.6	5.4	5.8
Sahra-altı Afrika Ülkeleri	2.0	2.5	3.2	3.8

* 1995 yılı fiyatları ve döviz kurları üzerinden

** 1995 yılı sabit Dolar fiyatları ile

Yıllık enflasyon

TEFE: 30,8 TÜFE:29,7

Aralık ayında Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 2,6, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 30,8 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 50,1 oranında artış gerçekleştirdi. 2002 Aralık ayındaki yüzde 2,6 oranındaki artışın yüzde 0,3'ü devlet sektöründeki fiyat artışlarından, yüzde 2,3'ü de özel sektördeki fiyat artışlarından kaynaklandı. Geçtiğimiz yıl toptan Eşya Fiyatları bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 88,6 oranında artış göstermişti.

Aralık ayında Tüketici Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 1,6, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 29,7 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 45,0 artış gerçekleştirdi. 2002 yılı Aralık ayında gerçekleşen yüzde 1,6'lık artışın ana harcama grupları itibarıyla dağılımına baktığımızda yüzde 1,0'ı gıda, içki, tütün grubundan, yüzde 0,4'ü konut grubundan, yüzde 0,1'i ulaştırma grubundan, yüzde 0,1'i de çeşitli mal ve hizmetler grubundan kaynaklandı.

TEFE	ARALIK 2002	ARALIK 2001
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	2,6	4,1
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	30,8	88,6
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	30,8	88,6
(01.01.2002-31.12.2002) - (01.01.2001-31.12.2001) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	50,1	61,6

TÜFE	ARALIK 2002	ARALIK 2001
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,6	3,2
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	29,7	68,5
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	29,7	68,5
(01.01.2002-31.12.2002) - (01.01.2001-31.12.2001) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	45,0	54,4

		2002											
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TEFE	Bir öncek aya göre değişim	4,2	2,6	1,9	1,8	0,4	1,2	2,7	2,1	3,1	3,1	1,6	4,2
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	4,2	6,8	8,8	10,8	11,2	12,5	15,5	18,0	21,7	25,5	27,5	30,8
TÜFE	Bir öncek aya göre değişim	5,3	1,8	1,2	2,1	0,6	0,6	1,4	2,2	3,5	3,3	2,9	1,6
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	5,3	7,2	8,4	10,7	11,3	12,0	13,6	16,1	20,1	24,0	27,7	29,7

Dünya ekonomisi

Petrol fiyatları endişeleri artırdı

Petrol fiyatları son üç yılın en yüksek seviyesine ulaştı. OPEC petrol fiyatlarının 22-28 dolar aralığında seyredeceğinin güvencesini vermesine karşın endişeler giderilemedi. Gelişmiş ülke ekonomilerinde büyüme alt seviyelerde seyrederken Asya ekonomileri dünya ortalamasının üstündeki gelişimini korudu.

ABD ve İngiltere'nin Irak'a saldırıya hazırlandığı yolundaki sinyaller nedeniyle petrol son 3 ayın en yüksek seviyesine ulaştı. Petrol fiyatları, Washington ve Londra'nın 2003 başında Saddam Hüseyin'e karşı savaşı başlatacağı yolundaki sinyallerin güçlenmesi ile tırmanışa geçti. İngiliz Brent türü ham petrolü Londara'da 66 cent yükselerek, 29 dolara çıktı. ABD'nin batı Teksas ham petrolü 66 cent artışla 30.87 dolara çıktı. Her iki petrol türünde son 2 yılın en yüksek seviyesine yaklaştı. Dünyanın sekizinci büyük petrol ihracatçısı Venezüella'da devam eden grev de fiyatların yükselmesinin diğer etkenini oluşturuyor.

OPEC ise 22-28 dolar aralığında fiyatların seyretnesi için gereken yapılacağını açıkladı. ABD ekonomisinin üçüncü çeyrekteki büyüme hızı gözden geçirilmiş son verilere göre yüzde 4 olarak gerçekleşmişti. GSYİH büyümesinin yüzde 3,1 olarak hesaplandığı ilk tahmin sonuçları ile karşılaştırıldığında gözden geçirilmiş verilerde Kamu Harcamaları, Stoklar ve Net İhracat kalemlerinin katkılarının daha yüksek olduğu görülmekte. Üçüncü çeyrek büyüme hızı tahminlerin üzerinde gerçekleşmekle birlikte alt kalemler itibarı ile bakıldığında sürdürülebilirliğine ilişkin net yargılara varılmasına izin vermediği düşünülmekte.

Özel Tüketim harcamaları yüzde 4.1'lik artış ile büyümenin en önemli kaynağı olurken sabit sermaye yatırımları yüzde 0,1 gibi oldukça düşük bir artış sergiledi. Öte yandan açıklanan son veriler tüketim harcamalarının Ekim ayında da reel olarak artmaya devam ettiğini göstermekte. Kasım ayında tüketici güveninde görülen artışın, tüketim harcamalarının son çeyrekte de artmaya devam edeceğinin önemli bir göstergesi olduğu düşünülmekte. Kasım ayına ait yayılma endeksleri rakamları ise tüketim harcamaları kadar olumlu bir seyre işaret etmekte. Üçüncü çeyrekteki yüksek büyüme rakamlarının ardından, yayıl-

ma endeksi Kasım ayında beklentilerin altında bir artış göstermiş ve genişleme ile daralma arasında eşik değer olan 50 seviyesinin altında kalmıştı.

Japon ekonomisi yılın üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 0,7, bir önceki yılın aynı dönemine göre ise yüzde 1,5 oranında büyümüşü. Yüksek büyüme hızının yanı sıra büyümenin kaynakları da beklenden farklı bir tablo ortaya koymuştu. Net ihracat ekonomik büyümeyi eksi yönde etkilerken Özel Tüketim Harcamaları bir önceki çeyreğe göre yüzde 0,8 oranında büyüyerek toplam büyümeye yüzde 0,4'lük bir katkı sağlamıştı.

Öte yandan Özel Sermaye Yatırımları yüzde 0,9'luk bir daralma göstererek büyümeyi olumsuz yönde etkiledi. Ancak, olumlu olarak nitelendirilebilecek büyüme eğiliminin diğer çeyreklerde de sürdürebileceğine dair ciddi endişelerin taşındığı görülmekte. Nitekim açıklanan son verilere göre Ekim ayında işsizlik oranı yüzde 5,5'e yükselirken aynı aya ait öncü göstergelerin de Eylül ayına göre kötüleştiği görülmekte.

Almanya ekonomisi 2002 yılının

3. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 0,3 oranında büyümüşü. Pozitif bir büyümenin gerçekleşebilmesinin ardında temel olarak yüzde 0,5'lik bir artış gösteren Özel Tüketim Harcamaları yatmakta. Üçüncü çeyrekte ithalat artışı ihracat artışının üzerinde gerçekleşmesine rağmen net ihracat toplam büyümeye düşük olmakla birlikte artı yönde bir

firmaların geleceğe ilişkin beklentilerinin kötüleştiği görülmekte. Bu nedenle hali hazırda oldukça düşük ve kırılgan olan büyüme sürecinde yılın geri kalanında bir iyileşme beklenmemekte. İngiltere'de üçüncü çeyreğe ilişkin büyüme rakamı yüzde 0,7'den yüzde 0,8'e revize edilmişti. Düzeltme temelinde, hizmetler sektöründeki büyüme oranının yüzde 0,8'den yüzde 0,9'a revizyonundan kaynaklanmakta.

Tüketim harcamalarının artışı yatırım harcamalarının ise düşüş gösterdiği ekonomide enflasyona ilişkin risklerin azaldığı görülmekte.

FED ve ECB'nin faiz indirimi kararlarına rağmen BOE bu riskleri dikkate

olarak faiz oranlarını Kasım ayı itibarı

ile de değiştirmemişti.

katkı sağlayabilmişti. Söz konusu çeyrekte Toplam Yatırım Harcamaları ise yüzde 0,5 oranında daralmıştı. Kasım ayında işsizlik oranının arttığı ve yine aynı ayın anket sonuçlarına göre

Euro Bölgesi GSYİH'si üçüncü çeyrekte bir önceki çeyreğe göre yüzde 0,3 bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 0,8 oranında büyümüşü. Net İhracat ve Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşu-

mu bir önceki çeyreğe göre artış göstermezken hanehalkı tüketimi kaleminde gerçekleşen yüzde 0,5'lik artış büyümenin en önemli dinamiği olmuştu. Daha önceki çeyreklerde büyümeye pozitif katkı yapan Net ihracat ise hem euronun değer kazanmasından hem de bölge ekonomisinde birim işgücü maliyetlerinde gerçekleşen artışlardan dolayı büyüme rakamına artı yönde katkı yapamamıştı. Büyümenin halen oldukça kırılgan bir süreç izlediğini ve enflasyonun orta vadede tehlike arz etmediğini dikkate alan ECB 5 Aralık'ta faiz oranlarını 50 baz puan indirdiğini açıklamıştı. ECB'nin bu kararının zamanlamasını ise bölgede mali disiplin konusunda alınan mesafenin belirlediği düşünülmekte.

Asya ekonomileri dünya ortalamasının üstünde seyreden büyüme oranlarını üçüncü çeyrekte de sürdürmüşlerdi. İhracat artışının düşmediği Çin'de ekonomi üçüncü çeyrekte de yüzde 8 gibi yüksek bir oranda büyüdü. Bölgenin büyük ekonomilerinden Güney Kore ekonomisi beklentilerin altında olmakla birlikte küresel konjonktür dikkate alındığında yüzde 5,8 gibi oldukça yüksek sayılabilecek bir oranda büyüdü. Bölgenin diğer önemli ekonomilerinden Tayvan'da da ekonomi üçüncü çeyrekte yüzde 4,8 oranında büyüdü. Diğer bölge ülkeleri de büyüme bağlamın-

da benzer bir eğilim sergilediler. Bölge ekonomileri ile ilgili göze çarpan bir diğer olumlu gelişme ise yatırım harcamalarının da genel olarak artmaya devam etmesi. Ancak bölge ekonomilerinde büyümenin temel diamiğinin ihracat olduğu dikkate alındığında, söz konusu ekonomilerin performansının küresel büyümeden uzun süre farklı bir seyir izlemeyeceği düşünülmekte.

Latin Amerika Ekonomilerini tehdit eden riskler halen devam etmekle birlikte 2002 yılının üçüncü çeyreğinde bölge ekonomilerinin toparlanma süreçlerinin yavaş da olsa iyileşmeye başladığı görülmekte. Birincil fazlaya ilişkin hedeflerin tutturulmasının beklendiği ve reel faizlerin de oldukça yüksek seyrettiği Brezilya'da ekonomi yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 2,4 ile beklentilerin üzerinde bir hızda büyümüşür. Merkez Bankası'nın son faiz kararından sonra da enflasyon oranları olumsuz seyrini devam ettirmekte. Gelecek yıla ilişkin enflasyon tahminlerinin de bu gelişmeler nedeniyle yüzde 10'lara çıktığı görülmekte. Brezilya da borç stokunun çevrilebilirliğine ilişkin kaygıların da gündemde kalmaya devam ettiği görülmekte. Bu durum, cari ve beklenen enflasyon oranlarının arttığı ve borç stokunun bir kısmının da gecelik faiz oranlarına endekslediği ülkede Merkez Bankası açısından önemli bir

handikap yaratmakta. Arjantin'de Temmuz ayından itibaren istikrarlı bir seyir izleyen peso'nun olumlu etkilerinin enflasyona da yansıdığı görülmekte. Öte yandan reel sektörde daralma süreci yavaşlamakla birlikte devam etmekte. Meksika ekonomisi üçüncü çeyrekte yüzde 1,8 oranında büyümüşü. Ekim ayında işsizlik oranlarındaki düşüş son çeyrekte de ekonominin büyümeye devam edeceğini göstermekte öte yandan 2002 yılı enflasyon hedefinin aşılabileceğinin belli olması ile Meksika Merkez Bankası 2003 hedefinin tutturulabilmesi için para politikasını sıkılaştırmıştı.

Döviz piyasalarındaki gelişmeler

Kasım ayı içerisinde çapraz kur- lar önemli dalgalanmalar göstermişlerdi. Dalgalanmaların önemli etkenleri olarak; ilgili ülkelere ait açıklanan yeni rakamlar, ECB'nin ve FED'in faiz indirimleri, Japon hükümetinin yenin değerine ilişkin tutumları ve açıklamalar sıralanabilir. Ekim ayı sonunda 124 seviyelerinde olan dolar yen paritesi Kasım ayı içerisinde alt sınırı 119'lu seviyeleri bulan dalgalanmalar göstermiş ancak ay sonunda 122,2 olarak gerçekleşmişti. Eylül ayı sonunda 0,98'li seviyelerde dalgalanan dolar euro paritesi ise ay içerisinde 1'li seviyelerin üzerine çıkmış ancak ay sonuna doğru ise düşerek 0,99'lu seviyelere gelmişti.

Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak-Kasım (Trilyon)			Reel Artış (Enflasyondan Arındırılmış)*	2002 Yılı Bütçe Hedefi
	2001	2002	Artış (%)		
Gelirler	47.118	69.780	48.1	12.1	71.218
Genel Bütçe Gelirleri	46.497	68.640	47.6	11.4	70.918
Vergi Gelirleri	36.023	54.023	49.9	13.6	57.911
Gelirden Alınan Vergiler	14.595	17.880	22.5	-7.6	19.027
Gelir Vergisi	10.599	12.391	16.9	-11.3	15.401
GVK Göre Alınan Geçici Vergi	208	319	53.4	15.9	
Kurumlar Vergisi	3.605	5.438	50.8	14.4	3.595
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	2.901	4.354	50.1	13.6	
Servetten Alınan Vergiler	419	711	69.7	28.8	695
Motorlu Taşıtlar Vergisi	388	678	74.7	32.6	
Mal ve Hizmetlerden Alınan V.	16.030	27.057	68.8	28.0	28.625
Dahilde Alınan KDV	6.416	10.394	62.0	22.8	10.608
Taşıtlar Alım Vergisi	236	143	-39.4	-53.8	490
Akaryakıt Tüketim Vergisi	4.932	6.353	28.8	-2.3	10.509
Banka ve Sigorta Muameleleri V.	1.442	904	-37.3	-52.3	1.588
Özel İletişim Vergisi	534	772	44.6	9.8	975
Özel İşlem Vergisi	292	470	60.9	22.0	465
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	4.978	8.373	68.2	27.3	
İthalde Alınan KDV	4.616	7.800	70.0	28.8	8.892
Vergi Dışı Normal Gelirler	6.848	10.070	47.0	11.4	7.007
Katma Bütçe Öz Gelirleri	620	1.139	83.7	39.4	300
Harcamalar	72.670	99.499	36.9	3.8	98.131

*Hesaplama TÜFE % 31,8 olarak alınmıştır.

EKONOMİK VERİLER

GSMH	2002 (Q3)	2001	2000	1999	1998	1997
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	84.933	145.676	199.986	185.266	206.559	192.376
GSMH (1987 fiyatlarıyla Milyar TL)	37.451	107.911	119.145	112.044	119.303	114.874
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	6.2	-9.5	6.3	-6.1	3.9	8.3
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	2.123	2.160	2.948	2.880	3.255	3.079
Üretim İndeksi	100.3	92	101	95.7	100.9	100
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	24.956	31.334	27.775	26.587	26.974	26.261
Toplam ithalat (Milyon/Dolar)	35.005	41.399	54.503	40.671	45.921	48.559
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-10.049	-10.059	-26.728	-14.084	-18.947	-22.298
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	71.3	75.7	51.0	65.4	58.7	54.1
İşsizlik Oranı (%)	9.9	8.5	6.6	7.7	6.8	6.7
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	144.184	122.157	36.421	22.920	11.612	6.683
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	125.877	115.200	119.697	102.988	96.411	84.276
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	180	3.314	-9.819	-1.360	1.984	-2.638

	2002		2001		2000
(Milyar TL)	13 Aralık	04 Aralık	28 Aralık	14 Aralık	26 Aralık
Emisyon	8.406.110	9.185.283	5.328.876	6.359.733	3.772.411
Para Arzı					
- M1	14.517.776	15.910.897	9.576.464	11.504.939	8.209.624
- M2	60.775.592	60.689.873	46.985.987	46.764.649	32.812.563
- M3	63.834.917	67.091.778	50.587.717	48.605.246	34.957.467
Yurtiçi Kaynaklı TL. Mevduat	56.108.102	54.790.023	44.921.682	42.689.091	30.854.282
- Vadeli Tasarruf	38.358.987	38.203.722	31.291.397	31.104.720	21.011.698
- Vadesiz Tasarruf	3.668.006	4.217.439	3.170.598	3.486.091	2.939.556
- Vadeli Ticari	7.898.829	6.575.254	4.621.320	4.154.990	3.591.241
- Vadesiz Ticari	3.509.967	3.279.680	3.100.924	2.511.725	2.054.864
- Resmi Mevduat	2.672.313	2.513.928	2.737.446	1.431.565	1.256.923
Kredi Stoku	33.950.785	33.855.232	34.796.973	34.507.635	27.775.055
- Tüm Banka Kredileri	33.419.785	33.324.232	34.046.973	33.757.635	27.273.331
- M.B. Kredileri	750.000	750.000	750.000	750.000	501.724
Bank. El. Tah. ve Bono	78.636.900	79.822.184	58.275.691	58.008.851	14.691.301

Mevzuat Değişiklikleri

- 08 Aralık 2002** - Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:310)
- 09 Aralık 2002** - Kamu İhale Kurulunun 2002/DK-7 Sayılı Kararı
- 12 Aralık 2002** - Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Şartlar
- Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatında Değişiklik Yapılmasına Dair Tarife ve Talimat
- Gümrük Vergisi Askıya Alınması Planlanan Ürünlere İlişkin Tebliğ (ithalat:2002/21)
- Kamu İhale Genel Tebliği (No:2002/5)
- Kamu İhale Genel Tebliği (No:2002/6)
- 18 Aralık 2002** - Kamu İhale Kurulunun 2002/DK-8 Sayılı Kararı
- 21 Aralık 2002** - Bankacılık düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı (No:929)
- Zorunlu Karayolları Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı
- Zorunlu Otobüs Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı
- 22 Aralık 2002** - 2002/4930 Özel Tüketim Vergisi Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Ekli Karar'ın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar
- Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ (Ser: IV, No:28)
- 25 Aralık 2002** - Kamu İhale Kurulunun 2002/DK-15 Sayılı Kararı
- Kamu İhale Kurulunun 2002/DK-16 Sayılı Kararı
- 27 Aralık 2002** - 2002 Yılı Kasım Ayına Ait Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı Hakkında Tebliğ
- 2002 Yılı Kasım Ayına Ait Yabancı Sermayeli Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı Hakkında Tebliğ
- Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği (No:2003/1)
- Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği (No:2003/2)
- 28 Aralık 2002** - 4776 2003 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçeleri Kanunlaşınca Kadar Devlet Harcamalarının Yapılmasına ve Devlet Gelirlerinin Tahsiline Yetki Verilmesine Dair Kanun
- 2002/4970 Özel Tüketim Vergisi Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Karar
- 2002/4983 213 Sayılı Vergi Usul Kanununun 177, 232, 252 ve 313 üncü Maddeleri ile İlgili Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar
- 2002/5001 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ve 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununa Göre Sigortalı ve Hak Sahibi Olan Kimselere, Bu Kanunlar Gereğince Bağlanan Gelir ve Aylıkların Ödeme Tarihlerinin Yeniden Belirlenmesine İlişkin Karar
- Motorlu Taşıtlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:19)
- Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No:40)
- Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No:35)
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Seri No:311)
- Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No:33)
- Değerli Kağıtlar Kanunu Genel Tebliği (Seri No:20)
- Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği (Seri No:29)
- Harçlar Kanunu Genel Tebliği (Seri No:40)
- Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No:245)
- Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No:246)
- Mesleki Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Faaliyetlerinin Desteklenmesiyle İlgili Gelirlere ve Harcanmasına İlişkin Esas ve Usuller
- Gümrük Genel Tebliği (Gümrük Antrepo Rejimi) (Seri No:9)
- Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri) (Seri No:22)

30 Aralık 2002

- 2002/4951 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar sosyal Sigortalar Kanununa Göre Aylık Almakta Olanların Aylıklarından 1/1/2003 Tarihinden Geçerli Olmak Üzere 2003 Yılında % 10 Oranında Sağlık Sigortası Primi Kesilmesi Hakkında Karar.
- 2002/500 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 23/8, 31 ve 103 üncü Maddelerinde Yer Alan Tutarlar ile Yine Aynı Kanunun 94 üncü Maddesinde Yer Alan Tevkifat Nispetleri Hakkında 30/12/1993 Tarihli ve 93/5148 Sayılı Kararnamenin Eki Karar'da Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar

31 Aralık 2002

- İhracat ve Yatırımlarda Damga Vergisi ve Harç İstisnası Uygulaması Hakkında Tebliğ (Seri No:6)
- Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No:590)
- Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararı Karar No:2002/3
- Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararı Karar No:2002/4
- İthalatta Gözetim ve Korunma Önlemlerine İlişkin 2002/1 Sayılı Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No:2002/8)
- İthalatta Gözetim ve Korunma Önlemlerine İlişkin 2002/2 Sayılı Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No:2002/10)
- İhracat, İhracat Sayılan Satış ve Teslimler İle Döviz Kazandırıcı Hizmet ve Faaliyetlerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (İhracat 2002/10)
- Gümrük Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Serbest Dolaşıma Giriş) (Seri No:2)
- Gümrük Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Gümrük İşlemleri) (Seri No:23)
- Gümrük Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Gümrük İşlemleri) (Seri No:24)
- Doğal Gaz Dağıtım Şirketlerinin Perakende Satışlarında Fiili Üst Isıl Değerin Uygulanması Hakkında Tebliğ
- Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 1 Sayılı Tebliğ - Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 2 Sayılı Tebliğ - Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 4 Sayılı Tebliğ - Kiralama İşlemlerine İlişkin Muhasebe Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 7 Sayılı Tebliğ - Varlıkların Değer Azalışının Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 11 Sayılı Tebliğ - Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 12 Sayılı Tebliğ - Dönem Net Kar/Zararı, Temel Hatalar ve Muhasebe Politikalarında Yapılan Değişikliklerin Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 14 Sayılı Tebliğ - Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 17 Sayılı Tebliğ - Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar İle Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ

Vergi Takvimi

- 07.01.2003** - Aralık 2002 Dönemi 4705 Sayılı Kanuna Göre Tahsil Edilen Özel İşlem Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 07.01.2003** - Aralık 2002 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 10.01.2003** - 16-31 Aralık 2002 Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.01.2003** - Aralık 2002 Dönemine ait Kolalı Gazoz, Alkollü İçecekler ve Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.01.2003** - Aralık 2002 Dönemine ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.01.2003** - Aralık 2002 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.01.2003** - Aralık 2002 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.01.2003** - Aralık 2002 Dönemine ait Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.01.2003** - Aralık 2002 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 20.01.2003** - Aralık 2002 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.01.2003** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.01.2003** - Aralık 2002 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 20.01.2003** - Aralık 2002 Dönemi Faiz Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 20.01.2003** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.01.2003** - Aralık 2002 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 20.01.2003** - Aralık 2002 Dönemi Özel İşlem Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 27.01.2003** - 1-15 Ocak Dönemine ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 27.01.2003** - Ekim-Kasım-Aralık 2002 Dönemine ait Basit Usul KDV Beyanı ve Ödenmesi
- 27.01.2003** - Aralık 2002 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 31.01.2003** - Yıllık Harçların Ödenmesi
- 31.01.2003** - Gelir Vergisi (Gayri Menkul Sermaye İratları) Beyanı ve 1. Taksit Ödemesi
- 31.01.2003** - Motorlu Taşıtlar Vergisi 1.Taksit Ödemesi

Aralık 2002 Kronoloji

01 Aralık ABD'nin Irak'a yapmayı planladığı hareket, Türkiye'de de savaş karşıtları tarafından protesto edildi.

02 Aralık AKP'nin itirazını kabul eden YSK, Siirt'te seçimleri iptal etti. Seçimler Siirt'te yeniden yapılacaktır.

03 Aralık ABD Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz, Dışişleri Bakan Yardımcısı Grossman ve Büyükelçi Pearson, Başbakan Abdullah Gül ile görüşti.

04 Aralık Almanya Başbakanı Gerhard Schröder ile Fransa Cumhurbaşkanı Jack Chirac Türkiye'nin AB üyeliği konusunda ortak hareket etme kararı aldıklarını açıkladı.

05 Aralık KKTC Lideri Rauf Denktaş ve Rum Kesimi Lideri Glafkos Klerides BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Kıbrıs planına ilişkin görüşlerini BM'ye iletiler.

06 Aralık ABD Hazine Bakanı Paul O'Neill ve Beyaz Saray ekonomi danışmanı Larry Lindsey istifa etti.

07 Aralık Dünya Güzellik yarışmasında Türk güzeli Azra Akın birinci oldu. KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, AKP Lideri Tayyip Erdoğan ve Başbakan Abdullah Gül ile bir araya geldi. Kıbrıs konusunda fikirbirliği içinde olduklarını açıkladılar.

08 Aralık Danimarka Başbakanı Rasmussen Türkiye'ye tarih verilmeyeceğini söyledi.

09 Aralık IMF heyeti 4'ncü gözden geçirme çalışmalarına başladı. Tayyip Erdoğan AB Dönem Başkanı Rasmussen'le görüşti.

10 Aralık Tayyip Erdoğan'a milletvekilliği yolunu açan Anayasa değişikliği paketi TBMM'de kabul edildi. Siirt'teki seçimlerin iptaliyle milletvekilliği düşen Fadıl Akgündüz tutuklandı. AKP Lideri Erdoğan Beyaz Saray'da Başkan Bush'la görüşti.

11 Aralık Tayyip Erdoğan'a destek sözü veren ABD Başkanı Bush, Rasmussen ve Chirac'ı arayarak, Türkiye'ye olumlu mesaj verilmesini istedi.

12 Aralık AB Dönem Başkanı Rasmussen Ankara'nın kriterleri yerine getirdiği takdirde 2004 Aralık ayında değerlendirmeye alınacağını açıkladı.

13 Aralık AB, Kopenhag'da yayınlanan sonuç bildirisinde, Türkiye, Aralık 2004'e kadar Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirirse üyelik görüşmeleri gecikmeden başlayacaktır ifadesine yer verdi.

14 Aralık 3 Kasım'da Meclis dışı kalan DYP'de Genel Başkanlığı Mehmet Ağar seçildi.

15 Aralık SPK Başkanı Doğan Cansızlar, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Borsası kuracaklarını açıkladı.

16 Aralık Sanayi Bakanı Coşkun, zorunlu tasarruf hesabında biriken 12 katrilyon liranın 3 katrilyonunun Şubat ya da Mart ayında ödeneceğini açıkladı.

17 Aralık Mali Milatı kaldıran vergi yasaları Meclis Plan ve Bütçe Komisyonu'ndan geçti. Hayat Standardı Esası'nın uygulanması uzatıldı.

18 Aralık Türkiye'deki Alman Vakıflarını casuslukla suçlayıp DGM'de dava açılmasını sağlayan, Fetullah Gülen hakkında rapor hazırlayan, Atatürkçü bilim adamı Dç.Necip Hablemitoğlu, Ankara'da evinin önünde düzenlenen silahlı saldırı sonucu öldürüldü.

19 Aralık Cumhurbaşkanı Sezer, AKP Lideri Erdoğan'a milletvekilliği ve başbakanlık yolu açan Anayasa değişikliklerini veto etti.

20 Aralık Rektörler Komitesi Başkanı Prof. Kemal Güröz, rektörlerle birlikte yaptığı açıklamada, üniversitelerde gericiği hakim kılacağı gerekçesiyle AKP'nin acil eylem planını uygulamama kararı aldıklarını bildirdi.

21 Aralık Irak operasyonu karşısında Türkiye'nin tavrını netleştirmesi için ABD Büyükelçisi Peurson Başbakan Abdullah Gül ve AKP Lideri Tayyip Erdoğan ile görüşti.

22 Aralık Eski DYP Milletvekili Aydın Menderes DYP Genel Başkanı Ağar'ı eleştirerek partisinden istifa etti.

23 Aralık Ukrayna'ya ait Antonou 140 tipi bir yolcu uçağı İran'da düştü. 5 mürettebat 47 kişi öldü.

24 Aralık Başbakan Gül, CHP Lideri Baykal'a Washington'un, 80 bin Amerikan Askerini Güneydoğu'da konuşlandırma talebini açıkladı. AKP Lideri Erdoğan Rusya Lideri Putin ile görüşti.

25 Aralık Memur maaşlarına ilk üç ay için yüzde 5 zam yapıldı. YSK Siirt seçim tarihini açıkladı.

26 Aralık Asgari Ücret Tesbit Komisyonu 2003 yılı başından geçerli olacak asgari ücreti yüzde 22 oranında arttırarak net 223 milyon liraya çıkardı.

27 Aralık Milli Güvenlik Kurulu, Irak sorununun BM kararı ve uluslararası hukuk temelinde barışçıl yollarla çözmesi gerektiğini açıkladı.

28 Aralık Çeçen Gerillalar Başkent Grozni'de Rusya yanlısı hükümet merkezine intihar saldırısı düzenledi. 41 kişi öldü, 123 kişi yaralandı.

29 Aralık Suudi Arabistan, ABD'ye Irak operasyonunda hava sahasını ve topraklarını kullanacağını bildirdi.

30 Aralık Gazete ve televizyonların genel yayın yönetmenleri ile biraraya gelen Başbakan Gül, savaş haberleri konusunda daha hassas olunmasını istedi.

31 Aralık Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer AK Parti lideri Recep Tayyip Erdoğan'a başbakanlık yolunu açan Anayasa değişikliği paketini onaylarken, Mali Milad'ı kaldıran yasayı ise kısmen veto etti.